ԱՅԼ ԵՒ ՄԻ՛ ՎԱԽՆԱՔ ԾՈՎԱԽՏԷ
ZOTOS ZOTOS ZOTOS
ՍՔԱՆՉԵԼԻ ԳԱՐՄԱՆ ՄԸ
Ամեն դեղարանների մէջ պիտակով

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.	Վէրջը	509
ՍԻՐՏ	Նշանաձը	512
Գ. ՎՐԴ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ	Կիլիկեան Նօթեր	514
ԴԵՂԱՄ	Դժբաղդ Կացութիւնը Ատանայի	518
ԽՄԲ.	Ատանայի եւ Շրջիյից. Վերջին Դէպքերու Մասին Մեր Տեսակէտը. Պաշ. Տեղեկութիւններ	519
Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ	Միտնաբ Փաշա	523
ԽՄԲ.	Ներիին Լուրեր	529
»	Նօթնեկի Լուրեր	532

☞ Մօտերս լոյս կ'տեսնէ

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆԻ ☜

ՍԵՒ ԼԵՌԻՆ ՄԱՐԴԸ

ՄԱՍԼՈՅ ՏԱԿ

ՏԵՏՐ Ա.- Դրուագներ Ապտ-իւլ-Համիտի քրճապետական էժիմէն. *Հեղինակ*

ԲՕԼ ՖԷՇ, *Թարգմ.* Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ. — *Գին 2 Ղրշ.* :

ԱՌՁԱՊԱՐԵՑԷՔ ՊՈՆԵԼ

ԴՈՒՐԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՍՏՈՐԸ

"ՀՈՎՒԱԿԱՆ ՍՐԻՆԳ,,

Որու Հատորին կէսը յատկացուած է հայաստանի սովեալոց. Գին 5 դրուշ:

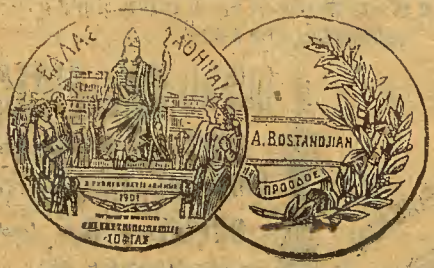

Médaille d'Or de l'Exposition d'Athènes 1903

ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐԻ ԶՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ **ԷՖԷԼԷՐ**

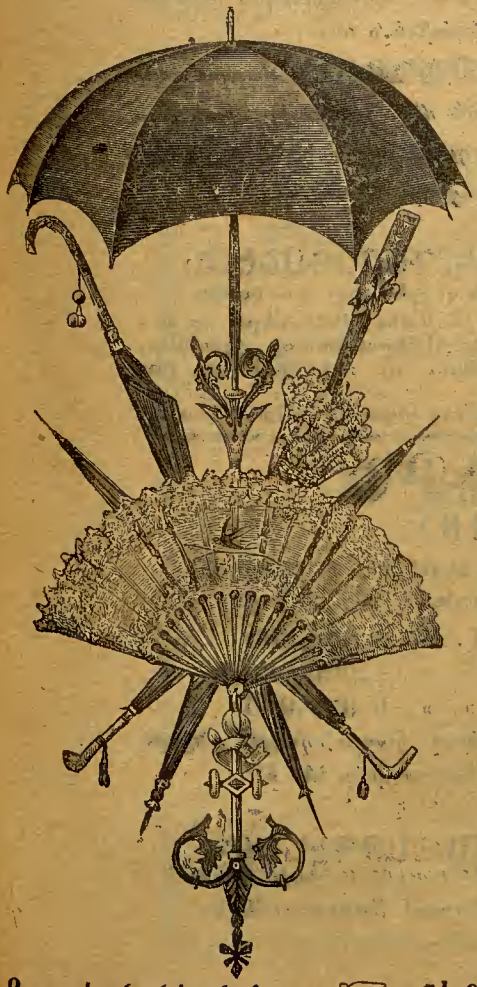

յայտարած է կանանց համար, գոյգզոյգ, վրմաձկան ու ճաշակաւոր հովանոցներու հրամալի գանազանութիւն մը, հովանոցներ՝ որոնց շքեղութիւնը ու կատարելութիւնը **կը գերազանցեն** *նոյն իսկ* **ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ։**

☞ ԵՒՔ Ի ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

ու վստահ եղիր թէ նոյն իսկ ձեր ամենէն դժուարահաճները պիտի գոհանան ամէն տեսակ կէտերով, — Նրբութիւն, Գործութիւն, Ժամանակ, Եւ ամէն ինչ պիտի գտնէք նոյնպէս, հովահարներ որոնք վեց վերջերս ստացած է, Պայուսակներ, Հեռադիտակներ, Ջնոքի կողպէքներ, Գաւազաններ, զարդարանքի առարկաներ են. են.

Գաւառի գնողներուն հատար ☞ **"ԷՖԷԼԷՐ"ին հասցէն՝**

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

ՕՄԷԿԱ

ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ

ԵՒՐՈՊԻՈՅ ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵԻՈՐԸ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1848Ի՛Ն

ՕՄԷԿԱ ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՆԻԿԷԼ ՊԱՂՊԱՏ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ

ՕՄԷԿԱ *Մեծագոյն մրցանակ 1900ի Բարիզի ցուցահանդէսէն։*

ՕՄԷԿԱ. — *Այս ժամացոյցերու յատկութիւնները են՝ ճշդապահութիւն, տոկունութիւն և նորոգութեան դիւրին միջոցներ։*

ՕՄԷԿԱ *Դիւրամատչելի դիներով ծախուած ժամացոյցերու ամենէն սքանչելիները են։*

ՕՄԷԿԱ *Աժեն մարդու գրպանին մէջ գտնուելիք միակ ժամացոյցն է այս։* **ՕՄԷԿԱ**

Անմրցելի, անբաղդատելի միակ ժամացոյցները են ասոնք։

Դիսել-առ միակ ներկայացուցիչն՝

ԱՐՄԵՆԱԿԵԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Շուխաֆ-Պէզէսթէն Թիւ 2 — Իզմիր

Միեւնոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ մեծ մրերբ մը ուրիշ ամէն տեսակ ժամացոյցներու արուեց եւ կիներու համար՝ շղթաներ, գոհարեղէններ, ինչպէս նաեւ ժամագործներու եւ ոսկերիչներու յատուկ ամէն տեսակ գործիքներ։

Ցանձնարարութիւնք յուրով եւ պատուաւոր կերպով կը կատարուին։

ՆՈՐԹ-ՋԷՐՆ

(NORTHERN)

ՀՐԴԵՀԻՔԵԻ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Իզմիրի Գործակալութիւն հաստատուած 1864էն ի վեր

Դրամագլուխ Ընկերութեան	Լ. Ս.	3,000,000
Տարեկան հասոյթ	» »	1,600,000
Պահեստի գումար	» »	6,673,000

Ընկերութիւնս նպատակաւոր պայմաններով կապահովագրէ անշարժ կալուածներ, գործարանները, ամէն տեսակ ապրանքներ եւն. եւն.։

Տեղեկութեանց համար դիմել առ

ՃԷՅՄՍ ՀԱՔԳԷՆՍՕՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՓՈՒՐ ԱՍԻՈՑ

Ցրաւիկաց քաղ, Բանաձ Սթուրցուճկեր

NATIONAL UNION SOCIETY LTD.

ՈՐՈՒ՝ ԳՈՐԾԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԱԾ ՈՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ Է

PHOENIX ASSURANCE COMP. LTD. Է

ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՝ 1782ԻՆ.

	Անգլ. Ոսկի
ՀՐԴԵՀԻ ՁԻՒՂ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ	4,500,000
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՒԹ	1,500,000
ՄԻՆՉԵՒ ԱՑՍՕՐ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ՎՆԱՍՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՐԻՆԸ ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ	30 000,000

Հաւուրս ածեցօք այս ընկերութիւնը 1893ին միայն POLICE մը ստորագրեց 3,474,030 անգլ. ոսկիի հասար եւ իր ապահովագին տալացաւ Անգլ. ոսկի 33,821, ինչ որ միայն POLICEով մը կնքուած ապահովագրութիւններու մէջ ամենախրնդրաց պատահած մին է։

Այս ընկերութիւնը ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ կ'ապահովագրէ ամեն տեսակ շէնքեր, ապրանք, կահավոր եւն. ընդհատաւոր պայմաններով։

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՔ ԻՋՄԻՐ

Լ. եւ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

ԻՆԻՕՆ ԵՒ ՖԷՆԻՔՍ ԷՍՔԱՆԵԼԻ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ, ԿԵՍՆԵՐԻ ԵՒ ՍԱՐԿԱՒՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ՓՈՓՈՒՂ 59 ԹՈՒԻ

Rue de l'Arcade.

ՀԻՒՍՏԱՏԵԱԼ

1864ԻՆ

Դրամագլուխ, պահեստի կապուածներ աւելի քան 80,000,000

ՀԱՒԱՏԱՐԻ ՁԻՒՂ.— Եւ ոչ մէկ ընկերութիւն ԻՆԻՕՆ և ՖԷՆԻՔՍ ԷՍՔԱՆԵԼԻ Ընկերութեան չափ առաւելութիւններ կրնայ տալ։ Որովհետև իր ապահովագրեալներու տրամադրելի զումարը (garantie) ապահովագրեալներու դրամագլուխին համեմատութեամբ հարիւրին դէմ 280 առաւելութիւն ունի, և քէ իր ակներու աժանութեան դէմ և ոչ մէկ ընկերութիւն կրնայ մրցիլ։ Տրուած տարեկան շահաբաժինները կանխիկ են ու առաւելն տարիէն կը վճարուին։ Ու ապահովագրեալ կրկին անգամ ապահովագրուած կ'ըլլայ, որովհետև պայմանաժամին և կամ մահուան պարագային ապահովագրուած զումարը ստացուելէ ետք Ընկերութիւնը բացէն avenant մըն ալ կուտայ որուն ոյժովը (և այս առանց աճեմի մը աւելի վճարելու) արկած մը պատահած ատեն՝ բացի վճարուելիք կեանքի ապահովագրութենէն ԻՆԻՕՆ ՖԷՆԻՔՍ ԷՍՔԱՆԵԼԻ կը վճարէ համաչափ կամ կէս և կամ մէկ ինդկերորդ զումար մըն ալ բացէն (արկածին կարևորութեան չափով)։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Ընդհանուր գործակալութեան գրասենեակները, Իզմիր Շէշէմիլեր Աւստրիական նամակական վրայ։

ՏԻՐԱՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ESTABLISHED 1782

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY L^D OF LONDON

Գրամագլուխ և պահեստի դրամ Ա. Ո. 4,500,000 Տարեկան հասոյթ Ա. Ո. 1,500,000

«ՖԷՆԻՔՍ» 122 տարիէ ի վեր հիմնուած սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան Ընկերութիւն մ'է և դարդ հատուցած է առաւել քան 27,000,000 Ա. Ո. ֆռանսէ հատուց համար։

«ՖԷՆԻՔՍ» կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ շէնք, կարասիք և ապրանք յոյժ նպաստաւոր պայմաններով, Դիմել առ

Լիազօր Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի և Գաւառաց

F. BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

BRANCHE-MARITIM

ETABLE A LONDRES

EN 1720

Ծովային Ապահովագրական Ընկ. խիստ նպաստաւոր պայմաններով։ Մառնաւոր պայմանագրութեամբ մը ընկերութիւնս կապահովագրէ նաև կրակի արկածները, 10 օրուան պայմանաժամով մը թթերանոցներու (Docks) մէջ ինչպէս յԱնգլիա Նորմպէս և գլխաւոր նաւահանգիստներու մէջ ինչպէս Մարսէյլի, Հաւրի, Համպուրկի և.ն. և.ն.։

Իզմիրի Ներկայացուցիչ

F. BLACKLER

ԸՆԴՀՈՒՊ ՄԱՅՐ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱԿ

Եթէ այո, յիշեցիէ թէ գործածելով

ԷՄԻԼՍԻՕՆ ԱՓՕԹԸ

որ պատրաստուած է մօրիս ձկան իւղով կիրի եւ մօտայի ֆիբօֆօսֆիրով, ապահովապէս պիտի ազատիէ ամեն տեսակ ցաւերէ եւ ամեն տեսակ տկարութիւններէ, որոնց պիտի ենթարկուիէ ճակատակ պարագային։

Այնպէս, ձեր մարմինն ու միտքը լաւ վիճակի մը մէջ պիտի պահիէ, ձեր ջիղերը պիտի զօրացնիէ, ծննդաբերութեան մեծ օրը հանգիստ, առողջ, առոյգ եւ բարեկազմ ու գեղեցիկ մանուկ մը պիտի ծնանիի որով պիտի կրնաք պարծիլ։

ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԻ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԻ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

Միշտ պահանջեցէք այս դեղը այլ «Զկնորսը» մարքայով որ Էմիւլսիօն Մօրին յատուկ է։

ԱԽՈՐԺԱՇԱՄ, ԳԻՒՐՄԱՐԱ

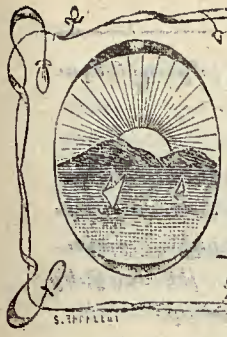

ՄԱՏԱՂԻԿ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ

ՅՕԹԱՆԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

28 ԱՊՐԻԼ 1909 — ԹԻՒ 18

ՎԱ՛ ԵՔ ՐՈՋԸ

Սահմանադրութեան հաստատմամբ հայերս կարծեցինք թէ այլ ևս վերջ դուած ի՛ր լան մեր տառապանքները, ցաւերը ու մոռ դէմ մոռաց հալածանքը և իրրև խաղաղ քաղաքացիներ թոյլ կը տրուի մեզի վայելել սահմանադրական կրկին մը յաւուն չնորհները։

Բայց որչա՜փ սխալէր ենք։

Նախընթաց տարիներու մէջ հարիւր Աւետիսեան յօդուածք հակասահմանադրական չափազանց, հին բժիշկը կրկին վերահաստատելու ազիթատական չարժումը բաւական առզնատներու մէջ ճգնոց Թուրքիոյ ժողովուրդները։

Մակեդոնական սահմանադրութիւնը բանակը կայծակի արագութեամբ հասնելով Պոլսոյ առջև և ապա անկից ներս, արիւնոտ Համիտի դահընկեցութիւնը փութացուց վերջապէս և ազատութեան տրուած այս առաջին հարուածը ընդունիչ ըլլու և դեռ ի՛ընչ Պոլսոյ մէջ դաժելով և պատիժներու ենթարկելով հակասահմանադրական ոգիները աւանդ զացուեցան։

Ժողովուրդը լայն չափով մը հաղիւ թէ սկսած էր առնել և դիտ պիրկընդհատուածները չսկսած՝ ինչպէս առաջ ընել և ապա ցոյցները սաբնը նախապէս՝ ահա ամբողջ հայութեան սիրտը ի՛ա բիւրեղացէր Աստուծոյ և չրջականերու կրկինակի ահագին կոտորածներու, թալաններու և հրկիզներու պատժերը առնելով։

*Այդ առեն ահագին և սարսափելի դէպքերն ու իրողութիւնները մեծ մարդասանքին վերագրուեցան և մեզի ի՛նձաթ հանդուգն ու ընդունիլ այս վերագրութիւնը, իրրև առնել մեղսակցութիւնը և նպաս-

առկայարմարը՝ միխիթարեանն ամենաիսրը եղր մը պահելու համար։

Լա՛ւ։

Բայց ի՞նչ ըրաւ Օամ. Խորհրդարանը, ի՞նչ ըրաւ Թուրք ժողովուրդը և ի՞նչ պիտի ընէ կառավարութիւնը հայոց սրտաւած այս ամենամասսակալի և անօրինակ պատահարին առջեւ՝ ինքզինք արդարացնելու, հայոց վրան այս սասկալի հարուածը, ո՛չ թէ մոռցնել տալու, այլ դարմանելու, գոնէ մասամբ մեղմելու համար։

Մեծ յոյսեր չունինք, ակնկալութիւններ ընո՛ւ, երբ աչքի առջեւ կունենանք Օամ. Խորհրդարանի անհասկնալի ընթացքը Աստանալի դէպքերու մասին՝ վիճարանութիւններ տեղի ունեցած պահուն։ Շատ աւելի փութկոտութիւն ցոյց արուած էր Մէսինայի արկածահարներուն համար քան թէ այս անլսելդատելի դժբաղդ պարագային առջեւ։

Մեր կեդրոնական վարչութիւնը ապիկար և մինչեւ վերջ բառերու և բանաձեւերու մէջ խեղդուած, մեր Պատ. Տեղապահը վիրաւոր զօրքերը համբուրելու ղրկած՝ ո և է յոյս մը չեն ներշնչեր թէ պիտի կրնան ազգու միջոցներ ձեռք առնել կառավարութեան մօտ իրենց ձայնը, բողոքը և պահանջումը լսելի ընել տալու համար։

Կառավարութիւնը չարունակ փոփոխութեան մէջ, չարունակ անկայուն և ոչ-ազդեցիկ երկրորդական ձեռքերու մէջ կ'ինայ՝ Թուրքիոյ ներքին բարեկարգութեան ամենաէական հարցը լուծելու փափուկ գործը։

Խորհրդարանը ներքին Գործոց Նախարարութեան օդնականին առած անհեթեթ ու կկնտուր բացատրութիւնները լսելու և անոնցմով գոհանալու միամտութեամբ ալ աւելի կ'չլատէ արդարութիւնը՝ լուծելու համար այս կնճռոտ հանդոյցը։

Ես ինչպէս հին օրերու մէջ այն աւերիս ալ այդ յանկերգը կ'երգեմ։ Հայերը յանցաւոր են և նախայայնական եղած այս պարագային ալ։

Պահ մ'ընդունելով իսկ որ հայերն ըլլան յանցաւոր, ո՞վ իրաւունք առած է յանցաւորները թողուլ և ամբողջ անմեղ ժողովուրդը ջարդել։

Կառավարիչը յանցաւոր չէ եղեր. պէտք է եղեր նախ համոզում գոյացնել անոր յանցաւորութեան վրայ և յետոյ դատաստանի ենթարկել։

Բայց կառավարիչ մը որ չկրնար զսպել խուժանը, որ չէնքի չահարանները բանալ կուտայ և չէնք կ'բաշխէ խուժանին, որու պարտին աւելի թուրք մեծատունի մը հրամանատ՝ հայ պաշտօնեա, կամ անձ մը կ'սպանուի, որու աչքին առկ Անգլիոյ Հիւպատոսը կ'աչխատի խուժանը զսպել և ձեռքէն կ'վիրաւորուի, որու քթին

տակ կ'ենթարկուին, մանուկներ կ'խողխողուին, որու հրամանաւ չորս կողմ հեռագիրներ կ'ղրկուին այնինչ կամ այնինչ հայը ձերբակալելու համար; որովհետեւ ոչխարի նման վիզը չէ ծռած վայրագ մարդասպաններուն առջեւ տակ, որու համար ինքնապաշտպանութիւնն խակ ոճիր մ'է, որու հրամանով հեռագիրները վար կ'գրուին և չեն ղրկուիր, կամ հանածներնիը իրենց հանցէներուն չեն յանձնուիր; այս ամէն անժխտելի ապացոյցներնիը իր աչքերուն առակ՝ Օսմ. Կարկղապետը կ'վարանի այդ սրիկան յանցաւոր նկատելու և դատի ենթարկելու, մանաւանդ որ ան՝ կարմիր Սուլթանին պալատականներէն մին է և անոր հաւատարիմ արբանեակը։

Օսմ. Կարկղապետին աւելին կ'ապատէ, ազգու միջոցներ և ապագային այսպիսի դէպքերու անդի չտրուելու համար՝ նոյն իսկ ծայրայեղ հրամաններ կ'ակնկալէինք, բայց յաւատիր ելանք։

Նե ինչ ըրին մեր թուրք հայրենակիցները, ոչինչ, հանդիսական դիրք մը բռնած՝ կ'դիտեն անցածն ու դալիքը։ Բարձրաստիճանի՞ն բողոքի ձայն մը, կարկառելի՞ն օգնութեան ձեռք մը, ո՛չ. այսքանն իսկ ըլլալու կամ մաքրելնէն չանցաւ այս պղտոնական չարժումն անդամ։

Ե՞րբ պիտի ըմբռնէ մարդ խուժանն և ո՞վ պիտի հասկընէ անոր իր այս երկրին քրիստոնեայ տարրը հալածելով կամ ջարդելով մարդկութեան, խղճի ու կրօնքի դէմ ոճիր մը կ'գործէ, երկիրը կը վհատցնէ, հողը կ'ցամքեցնէ։

Ուսկի՞ց պիտի գտնէ կառավարութիւնը՝ Ատանայի նահանգին աստղած հարկերու, տուրքերու, հասոյթներու այս տարուան դումարը, այս պարապին չկրցա՞ծ աչքին առջև ունենալ Ատանայի խողխողիչ կառավարիչը, և կառավարութիւնը մինչև որ ազգու միջոցներու չվճռնարկէ վիճակամ ընդ միշտ վերջ մը դնելու այս անլուր բարբարոսութիւններուն, չենք պիտեր թէ ո՞ր գործուն պէտք է սպասէ Թուրքիան բարգաւաճ և քաղաքակրթուած տեսնելու համար . . . ։

Բայց վերջապէս, ինչ պիտի ըլլայ Հայոց վիճակը այս երկրին մէջ, տնա տակնուկ կինտական հարցը, որ Ատանայի դէպքերէն ետք անընդհատ կ'ներկայանայ աչքին Հայու մարքին մէջ անխոհ։

Հազար ու մէկ մտածումներ պաշարած են և կ'զբաղեցնեն միտքերը։

Պէտք է համակերպիլ այս կանոնաւոր, կազմակերպուած չարդերուն։ Անդրադառնութիւն մը կա՞յ այս երկրին ճակատագրին հետ կապելու նաև Հայոց ճակատագիրը։

Կարելի՞ է յոյս դնել թէ մօտաւոր ապագայի մը մէջ պիտի կրնայ բարեկարգուիլ Թուրքիան։

Այս և ատոնց նման հարցեր կուգան ու կերթան, կ'ներկայանան ու կ'անհետանան, բայց վերջապէս ինչ դալէ որ պիտի առնենք

պէտք է լրջօրէն խորհիլ և առանց յետաձգելու ժամ առաջ որոշել, նախ պէտք է Օսմ. Կարհրդարանէն Հայոցս համար երաչխիքներ պահանջել մէկ այլ ևս չպիտի կրկնուին այս դառն փորձութիւնները և եթէ գոհացուցիչ ընդառաջում ապահովութիւններ չ՛ընդունինք, իսկ եթէ պէտք եղած վստահութիւնը չներշնչեն, Կոմիտէն Ս. Կաթողիկոսին կ՛իյնայ անմիջապէս վճռական քայլեր առնելու համար միջոցներ խորհիլ։

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ ապահով ենք որ եթէ դիրքերնէն վար նէր, շատ սիրայօժար իր գործած սխալին վրայ, տեսնելով Հայ ազգին ճակատագրական այս խժդուժութիւնները։

ՆՇԱՆԱԿԸ

Իր պատկերին գրչանկարը

Աչե՛ր . . . , ո՛հ, աչե՛ր . . . , խաժագոյ գոհար,
Կաւիար յօնից տակ՝ փողփողուն արեւ.
Հորիզոն ունի՛ն . . . , զեւնիքն՝ անծրա՛ւր.
Սիրոյ ծովերուն յատակն՝ անարե՛ւ:

Ճանաչեցող շողեր նուրածագ արիւղի,
Իր գլխի վիժակ վարսերն են նուագիւ,
Վարսի ջրվեժներն՝ ուսին են սիրուն.
Սիրուն՝ իր ճակտին, անբիծ, անխարդուկ։

Լուսնակին ասի՝ «Ձո ինձն է սիրուն,
«Բերանդ խիթ պզտիկ, կըզակդ է աւիտի.»
—«Բերնին նրբաշուրթ, ըրթին գեղագոյն՝
«Ձո նշանածին է փափագելios . . . :»

—«Ունիս փայլ եւ լոյս, գիշերուան ես ջահ :»
—«Բա՛յց, ընշանածիդ գոյգ արեւ աչեր՝
«Ջեռեղուած շող-շող, դեմքին չուսաշող,
«Անօթ՝ չուսաջրեն ցերեկն ու գիշեր :»

—«Գեղապաշտ հոգուս՝ բաղդ են վառ ամպերդ,
«Երկնից կուսանուս թագուհուդ են ծոյլ։»
—«Շունչի պէս թեթեւ շուշանի այն թերթ՝
Վըզիկն է գոյներ՝ փոթ-փոթ ի բողբոջ:»

—« Դեսա՛կ, դու ե՛կ ինձ, ջրերդ են յրսակ,
« Կարևալքներդ՝ աղու յօրինեն ևրևագ:»
—« Ա՛ն, ակաևակիս չեն ահոևիք բրևաւ,
« Բան ևրշանածիդ զուգակ սիրտն ահքաւ:»

—« Ծովի՛կ, դու ասա՛, քանչդ է զեղուռոյց,
« Ախիվե՞ր ունիս՝ կուգաս փրփռանահ:»
—« Բա՛յց, ևրշանածիդ տեռայ սիրոյ կուռծ,
« Յուզեալ եր ֆան զիս, վրսեռ՝ իր բարթախ:»

—« Քեզ հետ եմ, ակռս, չե՞ս յոգնիր բրևաւ,
« Ծաղիկից հառաֆես հիւթ ակռի հառևար:»
—« Տե՛ս, կուսին փրևչակ, ի ևրևեր բրոևած,
« Բաղես իր ծաղիկն ակռ ահոևահառար:»

—« Սրի՛, աղաևնեակս, վեռ-վեռ իմ թռչնիկ,
« Թղթատար ոտիդ ևաճակս կապեմ՝ տա՛ր:»
—« Ա՛ռ, ևրշանածիդ է սիրոյ բղդիկ,
« Կարօտևաշ սրտիդ ղրկեց ևրևիթար:»

—« Ասա՛ ինձ, կա՛բաւ, ֆո տոտերն ուրկի՞ց
« Առին օրհնակ ... աղաևնի՞ն ուռուց:»
—« Ներշանածիդ հետ ֆաղցի ոտկից՝
« Տոտերուս՝ ևոգ-ևոգ իր գևացք հագցուց:»

—« Եւ դու գինովցա՞ր այդ թովիչ զարդեն,
« Որ զրուի խոր ի ձիւն՝ ըրֆանես տոտիկ:»
—« Դորգին ակռևակոխ ահձնագեղ Նուռարդեն
« Ռևագ թուղ-ձգեց՝ ոտներս ըմբռոտիկ:»

* * *

Բա՛յց ... ա՛րագ չիտա՞ս ձայնիս սրձագանգ,
Մի՛ հոգեհատոր իմ սրտի սիրած ....:
— Զայնադարձ ինծի՛ն, Քեզնի՝ սիրեմ՛ն,
— Իմ ահգուգական, իմ ֆաղցր ներշանած:

ՍԻՐՏ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՆՕԹԵՐ

Ալեքսանդրոս չոգհնաւէն մէջն ենք, այլազան բազմութիւն մը խռնուած է կուշտ կշտի, կրծոյ պաշտօնեաներու բազմութիւնը աւելի տարօրինակ թիւ մը կը կազմէ և ամէնն ուշադրութիւնը կը լարէ հոդ երբ՝ Ապրիլ 1ի անօրինակ ցոյցը կը պատկերանայ դերակատարներու այս չարքերովը, բայց նոյն օրուայ սէգ ու յախոյտ ծալքերը չեն որ ճակատնուն գարդը կը կազմեն և աղտագակը յանուն կրօնի՝ որք օդի խաւերը կը ճղքէին, վախուռք մը երևքով ու չորսով, պալուխին մը և տամիւթիւն մը ցաւի և երկիւղի քրտինքով չաղախուած, թոյլ ու յոյլ յօրանջով ու կեցուածքով կը մատնուէին իրենց ներքինովը, թէ անդիտակ ու աննպատակ, պատուէր, ու հայրենիքի փառքին նոյն իսկ կրօնին որուն հարազատները լինելու պարծանքովը արբեցած ահաւոր ժամեր, ահեղի օրեր, անհաշուելի վնասներ ծնան Օսմանցիութեան ու Օսմանեան հայրենիքին. ու հմայակ ոմբած, դասալքած չոգհնաւի անկիւնները գրկած էին՝ աչք մը ալ չը նետելու պայմանաւ Պօլսոյ, որ երկունչներու ու երկինքներու տակ պահ մը ոտքատի ու խարխափ կը հանդարտ վազուան անստուգութեան մէջ թաղուած ու թափուած։ Որչափ որ ճամբորդութեան յաւուրք ու բնածին փափաք մը և սէր մը չափազանցօրէն լոյս գրած է ներսս, չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ մնուած ու մարած անգոյն պատկերով մը կը թերթատի առջևս։ Մէյ մը նաւուն անդիտակ անցորդներուն, մէյ մը քարտէսը խռնուած ամբոխին աչք կը յածնէք, որոնք միևնոյն անդիտակ չարքերով կասկած ու կողոպուտի ընչաքաղցութեամբը արբած և սրտամներով մեղսոյ դէտակին կ'սպասեն, ասի մեզ կը յիշեցնէ 95 – 96ի ահեղի տառամները, որուն արիւնանկիկ պատկերներուն դէմ յանդիման կորուսած և ճգնաժամի անօրինակ ցաւերուն նորէն մատնուած հանդոյն, ծովը ալ անդոյն, երկինքը անհրապոյր, գեղածիծաղ ափունքն ևս անչքեղ կայք մը և կեցուածք մը հագած են, ծերացած նաւերնուս խարխափն ալ ծովի բաւիղներուն փաթթուած անհաչիւ կուռի մը քանուած է ժամերով, էն սկիզբի ժամուն ա՛ս անյաջողութիւնը կրկին մեզ կը տխրեցնէ չարագուշակ ժամերու ծնունդը զգացնելով։ Ալեքսանդրոս հինցած ու պատուացած տքալով ու հեւալով Մարմարայի բացերը կտրչունէ, ինչ որ մեր մէջը այնպէս և նաւուն մէջն ալ մարթած է խանդ ու եռանդ՝ օրօրալով ու ճօճօրալով կը գնանք, խորհրդաւոր լռութիւն մը ամէն դի, լոյսերն ալ երկիւղի ցանցովը վարմուած բոցերէն ու լուսնկէն կայծեր ու ծիրեր չեն հերքեր,

վերջացող պլպլացումներով հոգևարքի հծծիւնը կը կիսուն թոյլ ու յոյլ։ Ալ անզսպութեան մասածումներու ու իրականութիւնին րու մէջէն կը ճամրորդենք, կը գնանք հոն՝ ուր ուզենք, ուրցանքի, ուրիւնի վեսներ դեռ կը յորդին ու կը հոսին. և կը խոզանք այն որ քիչ վերջը թատր մը պիտի լինի 20րդ. դարու առաջին սիրքին մէջ գործուած գործերու, դէպքերու էին պատմականին, էին անկնկին, որուն սպասողները արդէօք միլիոններ չեն հաշուուիր։ Արշալոյսը ճեղքուած լինելու ծրագրերէն ման ի ման վազ ի վազ կը փութայ խաւժելու մեր ծերուկի գլխուն, որը քնաթախիծ կը անանայ ու կը չմորի երբ՝ Երիտասարդ Արևը իր կրակովը ու լոյսովը կը խրճոտայ ու կը վառուտայ խլխլած կայմերուն ու կողերուն վրայ։ Կէլի-պօլուն վառուած է բլրադաշտի մը քամի ի վեր, հին ու միշ չէնքերու քարիկը կանգնեցուցած են սիրուն և գեղեցիկ չէնքեր, որոնց անոքը ու վայրը լուսանկարուած է հայելիացած ծովուն վրայ։ Նաւակներու թևաճակները կը ճոպիան ջրի գրկերուն մէջ, դեկեր սագի թևերով կը լողային։ Հանած վարած նաւակավարներ պատչուքներով և դիրար արմկող ձևերով քնացած ալիքներ կը զրգռեն, աւարտ ամբոխներու պէս կը խուժեն նաւուն մէջ, և առանց հարցուփորձի հանդիպած իրերէններ կը քաշքշեն կը սակարկեն, կը վաճառեն, կատարեալ խուճապ մը. մի քանի մերայիններ մեզի կը մօտենան հետաքրքրութեն, կուզեն իմանալ անցուդարձերն ու օրուան կացութիւնը, և մենք ալ փոխադարձաբար։ Մի քանի վաճխոյսուորներ՝ օր մը առաջ կը բանուին ցամաք ելլելուան և վրանին խոշարկաւելով վաչքանի ծրարներ, նամակներ և Մաւզերներ կը գանուին, կաւաւարութիւնը անիջապէս կը բանասարկէ պիրենք. ասոր վրայ Սամանադրութիւան կաւակիցներ կը զայրանան, թէաքիօններ կը ոխրին, իսկ կարգապահներ կը քաւեն որոճալով իրենց սև բոլորը, որ ընդ բաւանելն . . . Կէլիպօլուցիք յուզուած կը պատմէին այս պատմութիւնը։ Բազաքի բնական դեղեցկութիւնը և առաւօտի չքնդալի նազելութիւնը՝ պահ մը միտքի կ'զրաւէին մոռնալ առնել երեկուան խազմութիւնները. Տարտանելը իր ամենի ուժին ու ջղին հապար է փափկալի ու չնորհալի հանդերձանքը՝ գոլնան գեղօրնեղովը առեղնագործուած բնութիւան ինքնաձին նազելութիւնները, լինքնահաս խաւերնուս քրքում վառուած քնները, անուշ ու նուշ խոյատարէզ անթիւ ու անթև թիթեռնիկները ծառերու վրայ թռուած ու բռնուած, հմայիչ ու թովիչ ապառօրութիւամբ մը կը լեցնէին սիրտն անցորդի սիրան ու հոգին ելեն՝ նա վշտերով ու ցաւերով խոցոտնկած ալ լինէր. կ'ուշացարինք երբ՝ Մնդոնօթի բնակիները դէմ դէմի կը յոխորտան ու կը յիշեցնեն այն, որը մոռցս կը տանի ասրսուանները։

Գիշերի քողը կը ծալլուի, առուերներ կը ծրարուին, լոյսը

մեղմիկ տատանումներով ու ցրցքումներով վերէն վար կը մագաղ ոսկեփոշիով չոլոտած, ձախերնուս Ծիտիլլին երկայն մը երկա-րած է լերան ստորոտն տակ ծովի հղկերքներովը չրջանակուած, անտառակներ բոյն ու գոյն գրած տուած են մերկ լանջերու, եր-կայն ձողերով կանաչի դրօշակներով ամենը զարդարուած են. ձեր-մակ չէնքեր վրաններու նմանակ թաուած են կանաչներու կողքին, ամէհի չէնք մը ծայրէն կը հսկէ իբր պահնորդ այս հարուստութեանց, չքեղ ու գեղ դիրք մը անկուշտ նայուածք մը և անյագ դիտուած մը կը ծնցնէ այդ աստղերուն, որոնք չհլուակի կը պլպլան դէպ ի հոգ անքթիթ. փոքրիկ ալիքներ այս չքնաղութիւններէն արբչու-իրենք ալ հանդէս մը, հանդիսադրութիւն մը ստրքելու կերևոն ծե-րուկ խլխլիած մեր բնակարանին, որ քէնուած քալել կուգէ, ա-լիքներ կոհակներով ուժգնացած կսկծոն հետաքնդիլ զայրացումէն ուժէն ոգևորուած, վրիժուրներ կը նետուին մրոտած կողերուն, աքացիներ կուտան աւազամասին, ձեռք ձեռքի տուած շուրջ կը բոլորին հանաքներ, քահքահներ ու պայթումներ չռայլելով խեղճ Ալեքսանդրոսին. նաւուն մէջ զուարթութիւնը արդէն զոյութիւն չունէր և ահա փուտածքներ և ... վա՛յ վո՛ւյերով դանդա՛ղ դան-դա՛ղ կը դնանք մինչև հոն ուսկէց Իզմիրի ծոցը մուտք պիտի գոր-ծենք, կը խաղային ամէն ինչ ու կսկծոն ստանցիկ բլուրներ, ծա-ծանուաններ, ապի դէղեր բրգաձև, ժամեր վերջ հազիւ նչմարելի կը լինի Իզմիրը որ գչխոյի պէս պերճաշուք կը պանծայ մէկ ծայ-րէն միւսը գեղալի դիրքով ու չէնքերով նազկլաչուք, քաւցած, բորբոսած կողերով բերդն ալ այս ամենին վրայ իր նախնի փառքի յուշքերով ու յիշատակներով գեռ պարծանքի բաժին մը խլելու տենչովը կայերի։

Ծերուկ բնակարանիս երկար չունէ մը կ'ատնէ քարափին վրայ նետելով իր բեռները հև ու խև գլխէն ու կուշտէն դուրս տալով նաև իր ազատ չունչն ու լորձունքները. Աւազնորդարանի կոմա-նէ ընդ առաջ եկողներու ուղեկցութեամբ Աւազնորդարան կը հաս-նինք, ամէն կողմէ և փոխադարձաբար հարցում և տեղեկ տալ-սումներ, ո՛չ նուազ յուզումնալի վայրկեաններ ծնող ու մեռնող. քիչ վերջը կը հանդի մեր ընկերը Սէրվիս Սուին էֆ.ին, պահու-թեամբ կը տեղեկանանք Գեր. Եղիշէ Սրբազանէն Իզմիրցւոց աշ-խատութիւնը և սիրայօժար մասնակցիլը Ատանայի դժբաղդ արկա-ծելոց օգնութեան փութալու ազնիւ և պատուորիչ գործոյն. Իզ-միրցիին գովելի այս փութաջանութիւնը, Գեր. Առաջնորդին և այլ աշխատողներուն նուիրական գործունէութիւնը կրկնակի ընորհա-կալութեան արժանի է, և կը յուսանք թէ այս գործը պիտի չա-բունակուի ինկատի ունենալով Ատանացիին մեծ կարօտութիւնը ու տիպողական պէտքերուն առջևը։

Երկուշաբթի երեկոյին կը մեկնինք դէպի Մերսին մեր ընկեր

վեհապետական Սրբազանին, Սարգիս Սուբհի էֆ.ի հետ, հապա մեզի կընկերանայ Օրմոզդ Անթառամ Երկանեան հիւանդապահուհիան պաշտօնով, առ սիրայօժար կընդունի այս պաշտօնն ու ծառայութիւնը երբ՝ Ամերիկեան Քրնիկ Տօքթ Միուքիւնը կ'առաջարկէ իր կողմէն չղկ հարիւրաւոր խեղճեր դարմանելու ամենատաղնիւ գործին։ Անթառամ իր համայնքին պատիւ կը բերէ այն մասնակցութեամբը և գրեթէ առաջին անգամն է որ Հայ իգական սեռէն այս յօժարութիւնը կը լսուի, սիրտ ապատնեք որ նուիրական այս տեսակ ծառայութիւններու մէջ ալ ցոյց տրուի վսեմական մեր սեռին գործունէութիւնը։ Սուբհի էֆ. Պարթևեան՝ մի համակրելի երիտասարդ, իր դրական ու այլ ձանօթութիւնովը արդէն ճանչցուած՝ կուգիկոյի մեզ հետ մինչև Ամասիա, անչուշտ բարենպատակ յաջողագործութիւնով։

*** Վերջապէս Հաւզոսի առջև ենք, ճամբորդները հետաքրքրութիւնն անոնց վրայ ուշադրաւած են, ինչպէս գնացողին օձիքը կը բռնեն ու կը հարցնեն, յանկարծ բազմութիւն մը կը լսուի ծովի եզերքին, բնիկներուն վրայ զօրքեր կը չարուին, ընդարձակ պողոտայէն բազմութիւն մը դէպի բնիկները կը խուժէ, նաւուն մէջ հազար ու մէկ տեսակ մեկնաբանութիւններ կուտան, դիտակներ ձեռքէ ձեռք կը խլանին, լարուած ու փորուած լսելի ուղիղը թնդանօթի ձայնին կ'սպասեն, ու ահա խիտ ալօք մը մոխի ու ծուխի, որ բոցեր և դոռիւններ կարծակի փոքրէն ու բո՜մբ առնել հետաքրքրութիւնը կը յագեցնէ, անընդհատ թնդանօթաձգութիւնը բնիկին ու պահականաւէն։ Դիւշմանները կը ծածանին, պահականաւը կը զարդարուի, երկին ու երկիր կը դղրդան, ծուխ ալ կը սարսայ, Աստուած ալ իր բաժինը կունենայ։ Ձիշեմներ ուժգին սուր ձայնով կը գնան թաղուելու օդի խաւերուն մէջ, ճամբորդներ իրար կ'անցնին, իրար կը հնորհաւորին, չսպասը ուրախութենէն տուս պէս կարտասուեն, ամէնը մէկ մօր զաւակներ կը դառնան։

Սա ուրախութիւններու մէջ մոռցուեցաւ պահ մը կիլիկեան վերջին ահաւոր ապէտքին խոզուցած ու տպաւորած խորունկ վէրքը, որ հազարաւոր անմեղներու մարմիրոտացումէն, վիրաւորներու խալ ու դալ հծծանքներէն կուգար կը հասնէր մեզի։ Հաւզոս վերջն ու վարչն հրդեհեցաւ, անհամար ցաւերը խնդուքներու հետ դիրկ ընդ դիրկ, կամաչներու ու տանիքներու ցուխներէն կախուած ու օդակուած, ձախերու այնչափ գեղազարդ ելեւէջները լեռնով ու հովտով, ճանապարհ ու ծովով լցուած այնչափ տարիներու դատաստանի երկունքը կը սրբագրէին, նաւերնիս ալ այնպէս, ճամբորդնիս ալ արտակարգ ուշադրութիւնով դիտուցած այս ծանր կ'օրհնէին, այն քաջերը կը գովէին որ բաղդատելով անցեալ Թուրքիան Շղթան խզելէն ընտանեսութեան, ամպարտակը քայքայելէն յետոյ խմոլութեան, և ազատութեան դրօշը դամ մը ևս ծածանեցուցին։ Աստուած կարծես թռիչ առած կը թռչէր ու ծովը ալ ուրախութենէն կը թաղար որ ճղփար ճղքեր իր լանջն ու իրանը համակ։

Գ. Վ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԴԺԲԱՂԴ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՏԱՆԱՅԻՆ

Սպասեցինք ձեղի իրական և ճշդրիտ տեղեկութիւն մը տալ մանրամասնօրէն ու ահաւասիկ աւելի ահռելի, քաոսնելի, պատմութեան մէջ դեռ չարձանագրուած իրողութիւններ դիմելու սքսուր հարկին առջև կը գտնուինք. Ատանան ու իր ահաւոր աւատմը բովանդակ խղճմտութեամբը նկարագրելու համար մէկ բառը պիտի բաւէ, Անոնց ձեր աչքերուն ու ոչնչացրութիւնը առջև լինիք ու այդ միայն կ'օգտէ։ Ապրիլ 1ի և Ապրիլ 10, 13ի դէպքերը խժդժական, եղեռնական անլուր վայրագութիւններով քանկորդ դարու, յաւաչդիմութեան, մարդասիրութեան, քրիստոնէութեան ճակտին մնծ մուր մը դրօշմուած պիտի մնան երբ՝ այդ ներողութիւնը ոչինչ ըրաւ աղէտքին առջևը առնելու և այսօր լոկ հանդիսատես մը՝ կատր մը հաց նետելու կեղծ ողորմութենէն անդին չանցնիր արիւններու մեղանովը, մսխտակոյտերու տեսարանովը սիրտ դժուրին ու գլուխ դիւանագիտական չահերը, դէնները, ու խեղճ՝ շլմոր ու մոխիրներու վրայ հոգեվարքը անցնող Հայութիւնն ալ սիրտ ապառաժ լինչ և ուսկէց . . .։

Ատանայի նահանգը 30,000 անձի կրթուստ ունի, շատ աննշան է Ծոյնին, Յարանուանութեանց, Սասրիի և այլոց անձի կրթուստը. գիւղեր ամբողջ բնաջինջ եղած են հրդեհով, աւարով ու ջարդով, կիներ բռնաբարուած, կոյսեր պղծուած ու առեւանգուած, ամենք ալ խլտմսյուցած, Դասականեր նահանապետ։ Ատանայի չրջանակի բոլոր ազգարակները, այգինները փճացուած, կենդանութեան նշոյլը չկայ. քարի խոռոչներուն մէջ, հովիտներու, ձորերու մէջ մարդկանց դիակներ անթաղ, վիսորդներու կարասանը ամենայն խեղճութիւրակութեամբ չեն պիտեր ոչ ալ ասպատանին, անհաչիւ է վիրաւորներուն թիւը և քաղաքին մնացեալ բնակչութիւնը չորս վայրերու մէջ իրարու վրայ խռնուած մերկ ու անպատսպար ցօղի ու նուազած կսպասէ, այն վայրերը՝ ուր ապաստանած են Գերմանի գործարանի, մայրապետանոցի ու Թրվանի գործարանը քիչ շատ կը հասնին, անօթութենէն մեռնողներ կան։ Անգ. Հիւպատոսը անընդհատ կը չրջի բայց խուժանը իր վիրացածը ատակութեամբ կը կատարէ. քաղաքին երեք չորրորդը արդի վիրացուած է, միւնակ Մայր-եկեղեցին ու Աւազնորդոլանը մնացած է, դպրոց են. դպրութիւն չունին. աղիողորմ ու օրատամնչիկ է տեսարանը, անթաղ, կիսայրեալ և ըզքաւած դիակներու կուտակումը, արեան լիճերը և լերպացած առուները մինչև յարդ թուական մը ունեցած չեն. ոչ մնաց Օսմանցիական նպաստչութիւնը, նան խարտա-

չհաւթիւնը, ձեռք ձեռքի տալով աշխատիլ ու անցնիլը մոռնալը, այս նո՛րը պիտի դնենք, Սահմանադրութի՛ւն և Թալեան, եղբայրութի՛ւն ու մարդասպանութիւն, հաւատարութի՛ւն ու ահա ամէն դի կրակ ու աւեր. ու կան անանկներ՝ որոնք հաւատացնել ուզեն ինծի միամիտները թէ Հայերը եղան պատճառ ու ասի անքաւելի ոճիր մըն է Հայ հանակերպող ու աշխատող ժողովրդի հասցէին նետուած. ըսել կուզուի մոթթուէ, ջարդուէ, այրուէ և նորէն «Եալան, սկսի էվէնտիմ, հապդընըզ վար, ասայիշ պէր քէմալ տըր» ըսէ՛ ու ըսէ՛, եղբայրնե՛ր, հիմակ ձեզնից ուրիշ բան չենք խնդրեր երբ Սրբազարութեան դռները դոցուած են և ամէն մարդ իր կորիտոը կ՚ուզէ, հայը որ մի քիչ հոգի ունի վրան, չենք գիտեր թէև, թող քիչ մը լաւիկն հանէ հոս տեղի իր մերկ քրոջ, անպատուած, լկուած, բռնաբարուած, աւերի ու հուրի մատնուած այրի մօրը, որ ապրարիկին ու քուրիկին, վերաւորին ու դարման և առնելակ հազարաւոր անձերու, որոնք տակաւրուկ, հիւանդոտ չոր գետնի վրայ կը նային ու այսպիսով իրենց աչերը պիտի փակին գերեզմանին մէջը հանգիստը երազելով. թերթեր կը լսցուին երթէ մանրամասն գրենք Թալատեան մէջ ալ Հայու առնի մէկ հատ մը լաւագոյն են ու անձի կարուստ հարկերէն ազատի։

Մէրսին

ԴԵՂԱՄ

ԱՏԱՆԱՅԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՍԱՑ ՏԵՂԻՈՅ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆՆԵՐԷ ՄԻՈՅՆ

Մերսին 13(26 Ապրիլ 1909

Վահ. Հիւպատոս

Իմ այժմ չատ վեր պիտի բլլար նկարագրել ձեզի մեր նահանգին մէջ պատահած վերջին դէպքերը. Պատմութիւնը այս դէպքերը պիտի արձանագրէ ամենաւ գոյներով։

Մարդկային միտքը՝ չպիտի կրնայ այս դէպքերն՝ անհատաւորալ բարբարոսութիւնամբ և վայրենութիւնամբ մը տեղի ունեցած՝ ճշդութեամբ նկարագրել։ Ներեն պիտի նախանձէր և հուչակուոր Թիւ մուրչենկ քաջութիւնը չպիտի ունենար այս տեսակ խժդժութիւն, ներ ի գործ դնել քաղաքակիրթի աչքերուն առկ։

Սահմանադրութեան հաչակումէն ի վեր հռուզվեռ մ՚ակատ էր պայթեցաւ ամառյ 1(14ին։

Թուրքը ազատ կարծելով ինքզինք, կարծեց թէ դիւրակիւս դիրք մ՚ունի օտար տէրութեան վրայ։ Հակառակ իրենց եղբայրութեան և հաւատարութեան բոլոր քաղաղնութեան, ամենատակալի և անարիւս դործիր ըրին։

Ատանա և Թարսուս սոսկալի տեսարան մը կը պարզեն։ Երեք օր անընդհատ Զորեքշաբթիէն, 1(14 մինչև Շաբաթ 4)17, ամենէ դարշելի դէպքեր իրարու ի՚յաջորդեն։ Զարդ, թալան, հրդեհ և բռնարարութիւն առանց խղճահարութեան։ Մարդկութիւնը ի՚անաբեկ կը տեսնէ ասոնցմէ։ Ատանայի չրջակայքերը (Հաճըն, Տէօրթ Եօլ ևն.) ինչպէս նաև Թարսուսի, պոհերով լեցուած է, մարդիկ, կանայք և երեխաներ և ասոնց մեռելական լռութիւնը ցոյց կուտայ աղէտին մեծութիւնը։

Ատանա և Թարսուս այրած են։ Զարդուղներու մէջ ի՚հաչիւն 500 Ցոյներ և 2 Ամերիկացի Միսիոնարներ։ Զանազան օտար միսիոնարական հաստատութիւններ Հայ վարժապետներով լեցուն են։ Իրաց այս վիճակը ի՚չարունակուէր մինչև Կիրակի երեկոյ երբոր Գերմանական պահականաւը «Լօրըլէյ» հասաւ։ Սփոփանքի հառաչ մը եղաւ ամենու սրտէն։ Երկուշաբթի 6(19ին հասան ուրիչ նաւեր Ֆրանսական «Վիքթօր-Հիկօ», Անգլ. «Սվիֆթըր» և ապա Գերման յածանաւը «Համպուրկ»։

Համեմատական անդորրութիւն մը տիրեց այս նաւերուն հասնելվը, բայց ահա յանկարծ երկի իրիկուն՝ Կիրակի, Սեպտեմբեր հասած 2000ի չափ զօրքերը, որոնք իբրև թէ պիտի պահպանէին հանդարտութիւնը, ի՚յարձակին Հայոց թաղին վրայ նոյն կատաղութեամբ, ավար սփռելով ամեն կողմ, հրդեհելով և թալանելով և յուզումը կրկին չատ մեծ եղաւ։

Ատաւօտ՝ բոլոր հիւպատոսներու հաւաքում մը տեղի ունեցաւ, որոնք ազերսագիր մը ուղղեցին Ֆրանս. մարտանաւի հրամանատարին, առանց թելի հնազդիլով՝ հեռագրելու համար դեսպաններուն, որպէս զի արտօնութիւն տրուի զանազան մարտանաւերու՝ դինուորները ցամաք հանելու, որովհետև Մէբսնիչկացութիւնը ևս վտանգաւոր կ՚դառնայ։

Անգլ. Հիւպատոսը ձեռքէն վիրաւորուած դեռ Ատանա կը գտնուի։

Հրէշները՝ դժբաղդ արարածները սպաննելէ առաջ կ՚տանջեն և ապա կ՚սպաննեն։

Դիակներու մեծ թիւ մը Ատանայի գետը խափուած՝ մինչև Մէբսին կ՚հասնին և բաց ծովը կ՚լճափին։

Ուրիչ մաս մ՚ալ դաշտերու մէջ թողուած են ագռաւներու և չուններու կեր։

Ահաւասիկ համառօտակի այն դէպքերն որոնք տեղի ունեցան 20րդ դարու մէջ։ Մազթելի է որ քաղաքակիրթ Եւրոպան նկատողութեան առնէ պատմութեան մէջ այս անօրինակ դէպքերը և ըստ այնմ վերաբերուի։

Փոխ հիւպատոս Մէրսինի
(Ստորագրութիւն)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԱՄԱԿ

Սպէքսանդրէթ 12|25 Ապրիլ 1909

Պատիւ ունիմ ներկայել ձեր նկատողութեան թէ Ատանայի նահանգին մէջ հայոց ջարդերը տեղւոյն և շրջակայից մէջ ազդեցութիւն ունեցան, ուր առաջին և երկրորդը 10 օրէ ի վեր տիրած է։

Տէօրթ-եօլ և Զօքմարղուսանի գիւղերը եւն. մակիս 6 ժամ հեռաւորութեամբ և 5000 հայեր պատսպարակոյ, պաշարուած են 15000 քիւրտ լեռնականներով և քանի մը հարիւր Չերքէզներով։ Յոյից գլուխ վնասուած, որոնք ապրիլու յանդգնող վախճանականները կ'ապաննեն։

Բայասի բանակին բանտարկեալները թիւով 460 տեղացի միխըլմաններու կողմէ արձակուեցան և Հայ գիւղերը կ'վազվըզեն ջարդելով, թալլելով և կրակի տալով ագարակները և ինչ որ կ'հանդիպին իրենց ճամբուն վրայ։

Ֆրիւիք խանի գիւղը, Հալէպի համբուն վրայ, 37րդ քիլօմէթրին վրայ, կրակի ուտուած է և որու անդամները ընդ ամէնն 56 հոգի սպաննուած են, կիները բռնաբարուած, ապա սպաննուած և 18 դեռատի աղջիկներ լեռները տարուած։

Կին մը՝ բոլորովին չուաբած ու խելագորոյս և վախնալով որ իր 8 ամեայ մանչիկը Մուրքերու ձեռք պիտի իյնայ, լաւագոյն համարած է դեռատին մէջ զայն խեղդել։

Անթիան քաղաքի բոլոր արու հայերը՝ թիւով 358 չարդուած են, կ'ինան միայն կիները և աղկնները։

Լսթիաքիայէ հասած հեռագիր մը այս առաւօտ [ի(24 Ապրիլ] կ'ծանուցանէ թէ Քառասուն գիւղը Անտիոքի մօտ՝ հիմնայատակ եղած է։

Ծրանչխաբիններու վանքը լ Քէնաի, աւերուած և հրդեհուած է։ Սպէքսանդրէթի գրացի գիւղերը՝ Արչախ, Նարկէզլիք, Սօուք-Լուք, Քիւչէզլի եւն. բոցերու մէջ են և Հայ ժողովուրդը սպանուած է։

Երեք զրահապատ-յածախուզ որոյմէ մին Ֆրանսական, մին Անգլիական և միւսը Իտալական, մեր ծովիզրը կ'պտտուին։

Տէղական կառավարութիւնը սպառնալեցուցած է տեղւոյս ժողո-

վուրդին ապահովութիւնը, բայց պատասխանատուութիւն չառներ երբ դուրսէն խուժան մը հասնի քաղքին վրայ, քաղքին զօրաց թիւը 225 է ասկի չըլլալով։

Մարտանաւերը հոս են պաշտպանելու համար իրենց հպատակները, բայց ո և է հրաման մը չունին զօրք ցամաք հանելու և աչալրջականերու պահպանութիւնը ընելու, այս միջոցը Օսմ. կառավարութեան պատկանելով։

Երեք Հայեր երէկ առաւօտ սպանուեցան Ադէքսանդրէթէ 4 քիլօմէթր հեռու։

Սարսափահար ժողովուրդը քաղքին չըլլակաները գանուած բնակութիւնները թողուցած է, ապաստանելու համար եւրոպական թաղերու մէջ։ Ֆրանսիական հայրերու եկեղեցին և վանքը կ'ըսեն թէ 2000 կիներ, տղեկներ և մարդիկ կ'պահէ, Ֆրանչիսկեան հայրերու վանքը, խանութները, մթերանոցները, լեցուն են՝ վախէն և ո և է յարձակումէ ապրուսով՝ այժապաւէն թողութիւնով մը։ Մարտանաւերու դրացնութիւնը ո և է կերպով չապահովեր Ազէքսանդրէթի բնակչութիւնը որ կ'վախայ վերև յիշատակած վայրերուն մէջ, դէմ յանդիման թշնամութեանց և սակի, որ չատով պիտի հանին՝ ուսանողներն չատ առղցած, աշխատութիւնը կասած և ներածութիւնը հիմնովին դադրած ըլլալով։

Ծրանս. կառավարութիւնը՝ հրաման ըրած է Ծրանս. Հիւպատոսին ապաստանածներու ուսանողները առլու համար։

Անգլիական և Իտալական մարտանաւերը կողովներով և պարկերով հաց, միս և բրինձ կ'պրկին քաղաք։

Անգլիական յածախաւը այս առաւօտ մեկնեցաւ դէպի Սիմախ՝ Գուսաղ և չրջականերէ՝ ապաստանածները իր մէջ առնելու համար։

Այս առաւօտ ատկիական նաւ մը հասաւ, 550 կանոնաւոր զօրքով, որոնք անմիջապէս ուղղուեցան Ծոցին նեռսերը, դէպի Տէօրթ Յօլ, անդորրութիւնը վերահաստատելու համար հայերու և թուրքերու միջև, յաւտնք մէկ չափի միանան մեռնողամ ընդ միշտ ջնջելու համար այս գժբաղդ հայ ցեղը։

13 (26 Ապրիլ

Այս առաւօտ հասաւ Ֆր. մարտանաւը «Ժիւլ Միշլէ»։ մեր քաղաքը բոլորովին հանդարտ է պատերազմական նաւերու ներկայութեան չնորհիւ, բայց զօրձերը չեն ընթանար, քանին որ իրեն վերահակուելիք ապաստայով մասդբաղ է, երկրորդ օրը իրեն համար ո և է ապահովութիւն չներչնչելով։

Չափաւ թերանամ դէպքերու չարունակութեան մասին ձեզի տեղեկացնելու։

ՓՈՒԼ - ՃԻՒՊԱՃՈՍ
(Սատարութիւն)

Մուտքաթ Փաշա*

ԻՐ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ

ԴԱՈՒԽ Ժ.

ՄՈՒՏՀԱՔ ՓԱՇԱ ԸՆԴՀ. ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ ՍՈՒՐԻՈՅ

Այս ամէնը կացութեան հակիրճ մէկ ամփոփումը կ'կազմեն. ամենէ առաջ օտարականներն են որ կ'դանդաղեն իրաց այս վիճակէն, ինչպէս նաև ամէնէն առաջ անոնք են որ քաղաքական մեծագոյն օգուտները կ'քաղեն այս անկարգութեան չարունակութենէն. անտարակուսելի է որ եթէ այս ամէն անկարգութիւնները շուտով վերջ չդանեն, մեծ Տէրութիւնները՝ բարեկարգութիւն մտցնելու պատրուակին տակ՝ պիտի ուզեն օտար պաշտօնատարներու ձեռքը յանձնել Անատոլուի նահանգներուն վերակացութիւնը. եւ որովհետև Սուլթայ մասին օտարականներու ծրագիրները քաջածանօթ են, մենք վտիտ ենթադրելով այժմու յոռի վարչութեան վրայ հիմնուած քննութեամբ, յոռետեսն ըլլալու պարտականութիւնը, վերջի վերջոյ տեղի կունենայ որ դժգոհները քաջալերուին եւրոպական դահլիճներուն աջակցութեամբ դիմելու։

Հոս հատած առաջին օրէս ամէն ջանք ի գործ դրի քիչ մը կարգ կանոն մտցնելու վարչութեան մէջ, նուաղեցնելու համար վերև պարզուած իրերու վիճակէն ծնունդ առնող վտանգները. Դամասկոսի կուսակալութեան մէջ արդէն աւելի կանոնաւոր վարչութիւն մը կ'տիրէ. բայց բարեփոխումը՝ առկաւին ընդհանուր չէ ամբողջ նահանգին մէջ. մեծագոյն դժուարութիւնն է արդարասէր հիման մը վրայ հաստատել նահանգին եկամուտը, բարեկարգել դատարանները, վերջ գնել մանաւանդ պաշտօնեաներուն կեղեքումներուն, որոնք կառավարական դանձուն վնաս տալէ զատ՝ այնքան ծանր կիյնան վարկաբեկ կ'ընեն կառավարութիւնը յաչս բնիկներուն եւ օտարներուն։ Փորձեցի կարելի եղածին չափ վստահութիւն ներշնչել հանրային կարծիքին՝ ճչդելու գրծադրելով օրէնքները։

Կաղմալուծման այն աստիճանին հասած ենք, միակ բան մը կ'մնայ մտքընել, նէ՝ նկատի առնելով մեր նահանգի բարքերը եւ սովորոյթները՝ կայսրութեան բոլոր նահանգներուն

* Տես Թիւ 17, էջ 504։

մէջ սահմանադրաբար կիրարկել այն օրէնքները որոնք այժմ ներքին-ուած են Նահատակաց Խորհուրդին քննութեանց։ Սխալ պիտի ըլլայ կարծել թէ այս կացութիւնը կրնայ տեւական ըլլալ, և շատ ծանր է լինձի համար խորհիլ թէ՝ չարիքին դարմանը լինձի ծանօթ ըլլալով հանդերձ՝ թոյլ չի տրուիր լինձ գայն ի գործ դնելու։

Հարկադրուած կ'զգամ ես ձիս անգամ մըն ալ Ձեր Բարձրա-պատուութեան ուշադրութեան յանձնել վերոյիշեալ դիտողու-թիւնները։

Պատիւ ունիմ ըլլալու . . . ՄԻՏՀԱԹ

17 - 29 Մարտ 1295 (1879)

Սակայն Սպտիւլ Համիտ միշտ խոստանալով հանդերձ անդրա-դարձ դաստուած բարեւարման ծրագիրներուն հաստատուել, կ'շարու-նակէր իր ձգձգող դրութիւնը, և որովհետև այս միջոցին խռովու-թիւնները ծայր առին և Հօրանի Տիւրզիներէն և Արաբներէն կռիւի բռնուելուն լրտեսու հետ, Միտհաթ փաշա ստիպուեցաւ մնալ իր պաշտօնին վրայ՝ թոյլ չի տալու համար որ ապստամբութիւնը ա-ւելի մեծ համեմատութիւններ առնայ և օտարներուն միջամտու-թիւնը հրաւիրող ընոյթ մը առնէ։

Այսպէս Միտհաթ՝ որ իր հրաժարականը ետ առած էր միմիայն նահանգը խաղաղ վիճակի մը մէջ չի թողլու ու Տիւրզիներու խնդրոյն բարեյաջող և օրինաւոր լուծում մը տալու նպատակով, յաջողեցաւ խաղաղութիւնը վերահաստատել կառավարութեան համար պատուաբեր ելոյթով մը, հակառակ Բ. Դրան և Պալա-տին անարդարանալի վարմունքին։ Միտհաթ փաշա երկրորդ ան-գամ մտաւ յանձնելէ յետոյ Պալատին, տեսնելով որ անկարելի է իրեն՝ համաձայն ընթանալ կառավարութեան հետ և բարենորոգումները գործադրել, երկրորդ անգամ իր հրաժարա-կանը տուաւ հետեւեալ հետագրով.

Պաշտաան Ս. Քարտուղարին

Վեհափայլ Տէր

Անցեալ Հոկտ. ամսոյն մէջ մատուցած հրաժարականս ընդու-նելու խնդրանքիս ի պատասխան, Ն. Վ. Վեհափառութիւնը բարեհա-ճած էր Իրատէ մը հանել որու հետեւանքով որոշեալ ժամանակ մը ևս համբերել, սակայն նոյն խնդրանքիս մերժման պատճառ եղող Տիւրզիներու խնդիրը կարգադրուած և նահանգին մէջ ապահո-վութիւնը կատարելագոյնս հաստատուած ըլլալով, խոնարհաբար կ'թախանձեմ որ Ն. Կ. Վեհափառութեան կողմէ ընդունուի հրա-

ժարականս՝ այն պատճառներուն համար զորս արդէն պարզած եմ և որոնք անկարելի կ'ընծայեն պաշտօնիս շարունակութիւնը։

Ընդունեցէք . . .

18 - 30 *Մայիս* 1296 (1880) *ՄԻՏՀԱՔ*

Պատասխան տ. Միհրապ վրացի

Բարձրապատիւ Տէր

Ձեր Բարձրապատուութեան 18 *Մայիս* 1296 *թուակիր հետաքրքրը մատուցուեցաւ Ն. Վեհափառութեան։ Եթէ ցարդ ձեռքս չէ եղած այն անձնաւորութիւնը որ պաշտօն ունի Ձեր Բարձրապատուութեան հաղորդելու կայսերական հրահանգները և ձեր պատասխանները ճշդիւ ստանալու, պատճառը այն է որ անկարելի է Ն. Վեհափառութեան։ Դժուար է իրեն տեղ ուրիշ մը գտնել այս պատգամաւորութեան համար։ Պէտք չէ ուրեմն ուրիշ պատճառի վերագրել այս կայսերական խոստումին անգործադրելի մնալը։*

Ձեր Բարձրապատուութեան հետաքրքրին մէջ ըսուած է թէ ձեր հրաժարականը հիմնուած է այնպիսի պատճառներու վրայ որոնք անծանօթ չեն Ն. Վեհափառութեան. այդ պատճառներէն մէկն է Ձեր Բարձրապատուութեան յառաջացած տարիքը, և միւսը՝ նա. հանգիստ գործոց վարչութեան մէջ ձեր դէմ յարուցուած խոչընդոտները։ Առաջին պատճառը չի կրնար ըղձօրէն առաջ բերուիլ իր ներքին և իր վեհապետին անձնուէր և հաւատարիմ ծառայէ մը որուն առաջին պարտաւորութիւնն է երբէք չի հրաժարիլ Պետութեան ծառայելու պատիւէն։ Թողլով երկրորդ պատճառին, ընդհ. կառավարիչներուն պարտուց և անոնց իշխանութեանց ընդարձակման վրայ մտանոգ կանոնագիր մը հրատարակուելու վրայ ըլլալով, ձեր հրաժարականը այլ եւս պատճառ մը չպիտի ունենայ։ Ն. Վեհափառութիւնը կ'փափաքի վիճակ թէ Ձեր Բարձրապատուութեան հրաժարականը վերոյիշեալներէն տարբեր ուրիշ պատճառներ ունի՞ արդեօք։

Պատիւ ունիմ ըլլալու . . .

19-31 *Մայիս* 1296 (1880) *ԱԼԻ ՖԱՒԱՍ*

Պաշատան Ս. Բարտուղարին

Վեհամեծար Տէր,

Բայի այն պատճառներէն զորս յայտնած էի՝ հրաժարականս ընդունելու խնդրանքս պարունակող երկրորդ հետաքրքրին մէջ,

հարկ կ'ըդամ աւելցնել թէ դժուարութիւնները որոնք երեան կուգան նոր օրէնքներու կիրառութեան մէջ և թշնամանքները որոնց կ'ենթարկուի անձս ամէն կողմէ, կ'ստիպեն զիս նորէն սկսիլ ա· պաշանքիս վրայ։ Ինչպէս արդէն ասկէ վերջ ամիս առաջ նամակով յայտարարեցի, հաստատապէս որոշած եմ իմ կեանքս զոհել Ն. Վեհափառութեան ծառայութեան մէջ, բայց որովհետև արդէն ծերացած եմ, մեռացած ըլլ մը կեանքս մեծ կարևորութիւն չունի։ Սակայն քանի մը կայ որ կեանքէն աւելի սիրելի և աւելի նուիրական է, այն է պատիւը։

Շատ հաւանական է որ ինձի դէմ ուղղուած կարգ մը պարծողութեանց չարժանանալուն անտեղեակ ըլլամ. բայց հաստատապէս համոզուած եմ թէ ամէն ինչ կ'ճգնի վերաբերանք բերել իմ պատուիս՝ որքան ինձի վստահուած նահանգին կառավարչութեան նայնքան սոսկական անհատի հանդամանքիս մէջ։ Եւ որովհետև նկատելի է ինձի չի թոզուլ որ քաւասանութիւնդ տարիէն աւելի Պետական ծառայութեան մէջ անպարտ մնացած պատիւս նահանգայ, որպէսզի առաջարկէն քաշուիլ առանց ուրիչ վիճաբանութեան կ'համարձակիմ ուղիղ անգամ մը ևս դիմել վեհապետական վեհանձնութեան։

Ընդունեցէք...

21 Մայիս 1291 (3 Յունիս 1880) ՄԻՏՀԱԹ

Պատասխան առ Միտհաթ Փաշա

(Մտերմական)

Բարձրապատիւ Տէր,

Ձեր Բարձրապատուութեան 1296 Մայիս 21 թուականով հեռագիրը յանձնուեցաւ Ն. Վեհափառութեան ուշադրութեան։ Ամէն մարդ գիտէ թէ Ն. Վեհափառութիւնը ինչպէս մինչև հիմայ պահպանից Ձեր Բարձրապատուութեան պատիւը, և նոյն ինքն Ձեր Բարձրապատուութիւնը կրնայ հաստատել և ընդունիլ այս գիտութեան ճշդութիւնը։ Ձեր Բարձրապատուութիւնը երկար տարիներ կատարեր ծառայութիւններ մատոյց պետութեան, վէպիրութեան բարձրագոյն աստիճանը ունի և կայսրութեան ամենէն մեծ աստիճանաւորներէն և Պետական մարդերէն մէկն է։ Ն. Վեհափառութիւնը կ'ծանուցանէ Ձեր Բարձրապատուութեան թէ ինք կ'վկայէ Ձեր պատուոյն, ձեր վայելած համարումին և ձեր բարի համբաւին։

Եթէ նոր օրէնքներու կիրառման մէջ Ձեր Բարձրապատուութեան հանդիպած դժուարութիւնները դատական օրէնքներուն կը վերաբերին, ասիկա տակաւ կուգայ նաև Դատական ճիւղի պաշտօ·

նէից անկարողութենէն։ Ասանց քննադատելու օրէնքներուն հիմնական իմաստը, Սըր Հէնրի Լայըրտ Ն. Վեհափառութեան մատուցած իր մէկ տեղեկագրին մէջ ցոյց տուաւ այն դժուարութիւնները որոնք կրնան ծագիլ այդ օրէնքներու կիրառման մասին՝ առ ի չգոյէ կարող պաշտօնատարներու, և մինչդեռ ամէն ոք կ'ընդունի այս օրէնքները և կանոնները պատրաստելու և հրատարակելու կարեւորութիւնը, Ձեր Բարձրապատուութեան հրաժարման լուրը անմիջապէս տեղի տուաւ երկչոտ քննադատութիւններու՝ մէկ քանի անձնասիրութեանց կողմէ։ Ինչպէս յայտնի է Ձեր Բարձրապատուութեան, գործադրութիւնը բաղձացուած և նոյնիսկ ուրիշ ամեն բանէ առաջ կիրարկելի բարենորոգումներէն առաջինն է Դատական պաշտօնատան վերակազմութիւնը։ Բայց այս ձեռնարկին յարուցած դժուարութիւնները մեծ չափութեան կ'մատնեն կառավարութիւնը։ Ուստի կ'խնդրեմ Ձեր Բարձրապատուութենէն չուտով խմբագրել ծանուցագիր մը՝ մատնանշող այն փոփոխութիւնները որոնք անհրաժեշտ են ձեր կարծիքին համեմատ որ ա'նքան հեղինակաւոր է այս կարգի նիւթերու մէջ, և այդ ծանուցագիրը կարող և ձեր վստահութիւնը վայելող պաշտօնատարի մը ձեռքով յանձնել Ն. Վեհափառութեան։ Ձեր Բարձրապատուութիւնը այս միևնոյն պաշտօնատարին միջոցաւ պիտի կատարէ նաև իր Պալատին հետ ունեցած թղթակցութիւնը։ Ապահետև մեր դվսաւոր պարտականութիւնն է հաւատարմօրէն և անձնուիրութեամբ ծառայել Տէրութեան և վեհապետին, կ'խնդրեմ Ձեր Բարձրապատուութենէն ընդէք կարեւորութիւն չընծայել այնպիսի չտպակրաւորութիւններու որոնք անարժան են նկատուելու, և բնաւ չի վշտանալ ատոնց համար։ Ն. Վեհափառութիւնը կ'գնահատէ Ձեր Բարձրապատուութեան դրծերը և ձեղ կը զրկէ իր կայսերական ամենէն սիրալիր բարեւները։

Պատիւ ունիմ ըլլալու . . . ԱԼԻ ՓՈՒԱՏ

28 Մայիս 1296 (5 Յունիս 1830)

Պաշտասան Ա. Բարտուղարին

Վեհափայլ Տէ՛ր,

Մայիս 23ի հեռագրին մէջ ամենէն գնահատելի ու ամենէն սւելի զիս յուզող բանն է լինձ նկատմամբ կայսերական բարեսիրութեան արտայայտութիւնը։ Անծանօթ չէ Ձեր Վեհափառութեան թէ՝ ես ա'չ միայն սկզբամբ կ'ընդունիմ նոր օրէնքներուն անհրաժեշտութիւնը և ատոնց ընծայած բարիքները, այլ նաև խիստ համոզ-

ուած կառավարիչ մըն էր դատական բարեվարպետութիւն։ Ինչպէս որ յիշուած է Սուրիոյ կառավարութիւնը ինձի չնորհող կայսերական հեռագրին մէջ, նոր կազմակերպութեան մէջ հարկ էր նախ ողութեան առնել տեղական սովորոյթները և բարքերը։ Բայց վախճանակ այս մեթոտին հետևելու, նոր պատրաստուած օրէնքները և կանոնները ահմանուած կ'թուին անխախիտ բոլոր նահանգներուն. և երբ կ'թեւագրեմ այնպիսի թերթեւ փոփոխութիւններ որոնք տեղւոյն և պարագայից համեմատ առնելի պիտի դիւրացնէին այդ օրէնքներուն գործադրութիւնը, իմ դիտողութիւններս կատարեալ և սխթէմաթիք անտարբերութեան մը կ'հանդիպին։ Իրաց այս վիճակը առաջ բերած է մեր հետազնոտած նպատակին հակառակ արդիւնք մը, և հին ու նոր օրէնքներուն մեծագոյն մասը կ'մնայ անգործադրելի։ Այս պատճառաւ ընդհանուր կացութիւնը խիստ անկանոն ու անհեթեթ է։

Այս խառնակութեան վրայ կ'աւելնայ քաղաքային և գիւղական իշխանութեանց միջև ծագած անհամաձայնութիւնը որ յայտնի թշնամութեան փոխուած է։ Սուրիոյ նման նեղլեռն և արտաքին խռովութիւններու և ներքինայութեանց ենթակայ երկիր մը չատ դէպ ունի գիւղական զօրութեան. արդ, ամէն անգամ որ անոր աջակցութեան կ'դիմենք՝ կանխորոշութեամբ կ'զլացուի մեզ այդ օգնութիւնը, կամ մեր տրամադրութեան ներքև դրուած զօրքերը ետ կ'առնուին մեզմէ՝ առանց պատճառի. մինչև իսկ մեր պաշտօնեայն զեկուցագրերը անպատասխանի կ'մոռնան։ Արդ, ելէ հաւանական է թէ այս ընթացքները հետևանք են իմ մասիս անուղղուած զգայութիւններուն, նուազ առյգ չէ թէ անոնց երեսէն ամենէն աւելի կառավարութիւնը ու երկիրն է որ կ'վնասուին. և եթէ մտածուի թէ վեց ամիսէ ի վեր մինիստրն նահանգին կառավարիչը և զօրավարհակին հրամանատարը ո՛չ իսկ մէկ անգամ իրար երես տեսած են, կարելի է երևակայիլ թէ ի՛նչ վիճակի մէջ կ'գտնուին այս նահանգին գործերը։ Միւս կողմէն քաղաքապահ գիւղապետներուն և պաշտօնեաներուն տժտութիւնները զեզչելով՝ երկրին ապահովութիւնը վտանգուեցաւ և պաշտօնեաները կաշառակերութեան դիմելու մղուեցան, մինչդեռ յանցաւորներու հանդէպ դատարաններու որդեգրած դատական դրութիւնը հանրային վստահութիւնը խանգարեց։

Որչափ որ իրաց այս վիճակը ծանօթ է Կ. Պոլսոյ մէջ, այնպէս կ'թուի թէ անոր պատասխանատուութիւնը ծանրացնել կուզուի ընդհանուր կառավարչին վրայ, դատելով այն հրամաններէն զոր կ'առնամ ամէն օր։ Այլ ևս անկարելի է ինձ հանդուրժել այս կացութեան։ Չեմ կրնար այս հեռագրին մէջ առաջ բերել լինձի դէմ յարուցուած բոլոր դժուարութիւնները. բայց կայսերական Իրատէին համաձայն՝ ձեզի ընդարձակ տեղեկութիւններ տալու համար վստա-

հղլի պաշտօնեայ մը ի մօտոյ պետի մնկնի ասկէ։ Պետի ջանամ ուբնել համբերել մինչև անոր վերադարձը։

Ընդունելը . . .

25 Մայիս 1296(5 Յունիս 1880) ՄԻՏՀԱԹ

Ամէն լանդիր մէկ կողմ թողլով, Սուլթան Ապտիւլ Համիտ դէշաչքով կ'դիտէր Միտհաթի վարչապետին ի Սուրիա, Սուրիացիները՝ որոնք դիտէին Միտհաթի ջանքերը իրենց երկիրը բարեկարգելու համար, իրենց ներքաղաքականութիւնը կ'յայտնէին այնպիսի բաւերով զոր Սուլթանը վիրաւորիչ կ'գտնէր իրեն համար։ «Կեցցէ՛ Միտհաթ փաշա» աղաղակները փողոցներուն մէջ, անկլիական դեսպան Սըր Հէնրի Լայարտի Սուրիոյ մէջ կատարած ճամբորդութիւնը և իր տեսակցութիւնները ընդհ. կառավարչին հետ, օրէ օր աւելի կ'սոսկացնէին Պալատին վախերը։ Միտհաթի թշնամիները այնպէս կ'սպրդացնէին թէ Սուրիա քիչ տահնէն ինքնավար իշխանութիւն մը պիտի ըլլար և Միտհաթ փաշա Խեվիվի տիտղոսը պիտի առնէր։

Ուստի Ապտիւլ Համիտ վերջի վերջոյ հասկցաւ Միտհաթ փաշային թէ Դամասկոսի կառավարութեան պաշտօնէն իր հրաժարումը կ'ընդունէր միմիայն Իզմիրի կառավարչութեան կոչելու համար զինքը, որովհետև, կ'ըսէր, իր փոխարէն էր Պետական ծառայութեան մէջ պահել զայն։ Սուրիացիները այս առթիւ գանգատներ յայտնեցին Պալատան, բայց Սուլթանը ներքաղաքականութեան չառաւ իրենց դիմումները, և Միտհաթ պատրաստուելու երթալ իր նոր պաշտօնատեղին։

Կ. ՆԱՒԱՍԱՐԴ ԱԼԻ ՀԱՅՏԱՐ ՄԻՏՀԱԹ ՊԷՅ

[Շարունակելի]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նախորդ երկուշաբթի օր տեղի ունեցաւ Դաւառական ժողովոյ նիստը, ուսանց թոցաւորութեան ներկայ էին գրեթէ բոլոր ներկայացուցիչները, ժողովին կ'նախագահէր Իզմիրի Առաջնորդ Եպիշ. Պետրոսեան, Ատենապետութեամբ Ղուկաս Էֆ. Եսայեանի։ Նախորդ նստի ատենագրութիւնն կարդացուելէ յետոյ, ժողովը անցաւ օրակարգի խնդրոյն, որ էր Ատանայի նահանգին մէջ տեղի ունեցած վերջին դէպքերու մասին կատարուելիք միջոցներ։ Հետևեալ խօսք

ան Դուլեան Սրբազան, Սերովբէ Ս. Դաթեան, Յակոբ Ս. Հարունց, Մեսրոպ Ս. Սիմոնեան, Կարապետ Ս. Պալասանեան և այլ երեսփոխանք, որոշուեցաւ քանի մը հետապիրներ ղրկել զանազան մասերու, ժողովներու և պաշտօնական անձերու, ինչպէս վեհ. Սուլթանի, Օամ. Խարէդարանի, Պատ. Տեղապահին, Շէյխ-Իւլ-Իսլամի, Մահմուտ Շեվքեթ փաշայի, Ընվէր և Նիազի պէյերու ևն. ևն. ցաւ յայտնելու Ատանայի և չրջակայից մէջ տեղի ունեցած ահարկու դէպքերու մասին, անոնց աղակցութիւնը խնդրելու որ արդարութիւնն ի գործ դրուի և յանցաւորները պատիժ ենթարկուին, խչուան մնացած ժողովուրդին կարօտութիւնները գոհացում ստանալու համար անհրաժեշտ միջոցներ կիրարկուին, վերջապէս այս մասնաւոր հետապիրներ խմբագրելու և անմիջապէս ղրկելու համար Դատաւ. ժողովը յանձնաժողով մը կազմեց օրէնսգէտ և մտաւոր. լեզուին հմուտ անձերէ, ապա ասոնց յանձնաժողով մ'ևս կազմեց որպէս զի Ատանայի կարօտեալներու դրամական օգնութիւն ընելու համար օտար անձերու օժանդակութեան դիմէ և խառն յանձնաժողով մը կազմէ։ Այդ յանձնաժողովի անդամներն են Ղեւկաս Էֆ. Եսայեան, Կարապետ Էֆ. Աբապեան, Թադեոս Էֆ. Սպարթալի, Միհրան Էֆ. Ազնաւուրեան, Աւետիս Էֆ. Աւետիքեան, Յակոբ Էֆ. Հարունց և Մարզպետ Էֆ. Էքիզեան, որոնք իրենց առաջին նիստը գումարելով՝ ինչպէս նախապէս որոշուած էր՝ հրաւէր ուղղած են հետեւեալ օտար ծանօթ անձնաւորութիւններուն մասնակցելու համար յարմար դատուելիք աշխատութիւններուն. Տիարք՝ Տ. Բամֆէրսոն, Ռ. Ուիլհօլ, Ժ. Սուճեանի, Թ. Պ. Բլիզ, Ս. Պարքի, Ուշադի զաուճ Մուամմէր պէյ, Էվլիա զաուճ Բէհիճ պէյ, Է. Քօլէն, Բ. Լուպա, Ս. Գաուտոլոզու, Ա. Ալիօմի, Ճ. Ֆիտաօ, Է. Կիփրէ, Տ. Մարզօրուլօ, Ռ. Մոթէչիս, որոնք հրաւիրուած էին անցեալ ուրբաթ օր նոյնիսկ գումարելու Օամ. Պանդայի մէջ գումարելի առաջին նիստին։ Հրաւէր առացած անդամներէն Տիարք՝ Տ. Բամֆէրսոն և Ռ. Ուիլհօլ նախապէս առած են Ս. Աստուածոյ Հօր իրենց հրաժարագիրները, իսկ մնացեալներէ չատեր նոյնիսկ պատրաստած են արդէն ժամուն, սակայն զարմանական քայլ մը չէ առնուած դարձի սկսելու համար։

Ժողովին մէջ առաջարկուած է տեղւոյն Կաւառակալի փոխանորդ՝ Հրամանատար փաշային առաջարկել պատուական նախապատհուքեան պաշտօնը, նկատելով որ Դ. Պօլսոյ մէջ վեհ. Սուլթանը ատանձնած է այդ տեսակ պաշտօն մը՝ իր հովանաւորութեան տակ առնելով նմանօրինակ մարմին մը, նոյնպէս որոշուած է Իզմիրի տարբեր դաղմականութիւններէ ներկայացուցիչներ ևս հրաւիրել, հետեւաբար յարմար դատուած նոր անձնաւորութիւններու ևս հրաւիրագրեր պիտի ղրկուին և երեկի համար ի նիստ պիտի հրաւիրուէր կրկին նոյն մասնախումբը։

Ինչպէս կ'երևի առաջին քայլերուն մէջ սկսած է կազալ գործը, և այժմէն մեծ յոյսեր չենք կրնար ունենալ որ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ ձեռնարկը, և լրջօրէն խորհելով, ինչո՞ւ ծանրանալ Իզմիրի ո՛չ միայն Հայ այլ նաև օտար հասարակութենէն վրայ՝ պարմանելու համ կտիլ մը չուրով բուժելու համար աղէտ մը, որու բոլոր պատասխանատուութիւնը կ'ծանրանայ կառավարութեան վրայ, և այդ պատասխանատուութիւնը և աղէտին մեծութիւնը կռահած կ'երևի կառավարութիւնը՝ նկատելով որ Մարդրաստանէն սահմանուած 20,000 ոսկւոյ վարկը չենք 30,000ի բարձրացուցած է։ Ինչպէս ամեն տեղերու նոյնպէս և Իզմիրի Հայ ժողովուրդը վերջերս չափէն աւելին ուսած է այս ու այն կողմ օգնութեան հասնելու համար, հետևաբար կրկին ծանրանալ անոր վրայ չափազանցութիւն մը պիտի ըլլար, մանաւանդ որ նախապէս 3 – 400 ոսկիի չափ ուսուհատղէններ ղրկուած են, և ի՞նչ պիտի կրնայ ըլլալ Իզմիրի հասարակութեան նպաստը տեղի ունեցած ահարկու աղէտին առջև. մտածելու, խորհրդածելու, միջոցներ խորհելու հարկ չկայ, կառավարութեան կ'պատկանի ամեն բան կարգադրելու գործը, և կառավարութիւնը ընդարձակ ուսած և հագեցնել դանելիք հարստութիւններով կրնայ լաւագոյն կերպով օգնութեան հասնիլ Ատանայի և չրջակայից թշուառ ժողովուրդին, և այս կերպով իր պարտքը կատարած պիտի ըլլայ, ուրիշ ոչինչ։

*** Այս անգամ կ'հրատարակենք Մէրսինէ հասած հետաքրքիր նամակ մը թերթից ղրկուած, ինչպէս նաև Իզմիրի հիւպատոսաց. ընդներէն միոյն հասած պաշտօնական նամակները, մին՝ Մէրսինի և միւսը՝ Խակէնճէրունի նոյն հիւպատոսարանները Փոխ-Հիւպատոսներէն տեղեկագրուած։

*** Անցեալ ուրբաթ օր կ. Պոլսէ քաղաքս հասած Մէտհաթ բերի Նիժէր չոգենաւին վրայ մանաւոր պատգամաւորութիւն մը գնաց նոյն նաւին հրամանատարին շնորհակալութիւնները յայտնելու համար յանուն Իզմիրի Հայ հասարակութեան, Ատանայի դէպքերու առիթ ուսուցիչ և ջերմեռանդ ժողովուրդին ընծայուած դիւրութիւններուն և մարդասիրական ընթացքին համար։

ԵՕԹՆԵԿԻ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Խորհրդոյ երկամեայ շրջանը լրացած ըլլալով՝ իր հրաժարականը ներկայած է Գատ. Գաղ. Ժողովոյ Հրաժարեալ Տնտեսական Խորհուրդն, որուն անդամներն են Տէրեր՝ Աւետիս Աւետիքեան, Խորով Եփրեմ, Մարգար Էքքիզլեր և Յարութիւն Գահարեան, շատ օգտակար եղան Ազգային եկեմտից հաւաստակշռութեան համար, և իրենց նման մարդիկի մը հրաժարականին, նա մանաւանդ ներկայ բազմապահանջ և բազմակարօտ ժամանակին մէջ, շատ աննպատակ ապաւորութիւն մը կ'ընդունի ամենուն վրայ. փափաքելի էր որ Գատ. Գաղ. Ժողովն վերընտրէր հրաժարեալ Խորհուրդն և այսպիսի օգտակար մարդիկ մը շարունակեր իր կարևոր պաշտօնը շրջանի մը համար ևս։

ԱՆՑԵԱԼ Ուրբաթ երեկոյ տեղի ունեցաւ տեղւոյս Ամերիկեան Համազգային Գոլէճի շրջանաւարտներու հանդէսը, նոյն Գոլէճի Տեսչութիւնը գովելի մասնաժողով մը ներկայ տարիէն սկսեալ շրջանաւարտներու հանդէսը վերակենդանացնելու քննութիւններէ վերջ Ծողներու ամառնային օրերուն, կ'կատարէ ներկայ ամառս մէջ, փափաքելի էր որ ասիկա նմանօրինակ հաստատութիւններ ևս այս օրինակին հետևէին։ Այս տարի Համազգային Գոլէճի շրջանաւարտներու Թիւը կ'հասնի 31ի որոց մէջ 7ը Հայ պատանիներ։ Հանդէսը տեղի ունեցած է Գոլէճի սրահին մէջ՝ ուր նշանաւոր երդմանութիւններ կտորներ զարնուած են դաշնակի և չուանակի վրայ և ամենէ վերջ տեղի ունեցած է վկայականներու բաշխումը։

ՄԱՆԶԵՍԹԷՐԻ մեր Մեծ. Ղազարիկը կ'գրէ.— Առանձին արկածեալներու համար եղած հանգանակութիւնը հասած է 600 Անգլ. ոսկւոյ, կ'յուսանք որ 1000ի պիտի հասնի։ Ամսոյս 14ին (Մայիս) տեղի ունեցաւ Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր հանդէս մը, ուր ներկայ գտնուեցաւ Մանչեսթերի Հայ գաղութը և Օսմ. Հիւպատոսը. եկեղեցիին մէջ գոհաբանական աղօթքներ կարդացուած են Մեհմէտ Ե.ի գահակալութեան համար և աթարոզութեան Նէն յետոյ մասնաւոր հեռագիր մը խընդրագրելով ուղղուած է Վեհ. Սուլթանին, երկրորդ օրն Մայիս 2ին՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Ատանայի աղէտին զոհ գացողներու համար և ապա կարդացուած են Լօնտոնի Օսմ. Դեսպանատունէն և Մեքանիկի Մ. և Ծ. Բօմպոյէն հասած հեռագիրները, որոցմով կ'ապահովցնեն Թէ ապագային նմանօրինակ դէպքեր չպիտի պատահին երբեք և Հայ ազգը այլևս նեղութիւններ չպիտի ունենայ, որոնք ամենքն ալ հին գահակալին և անոր արբանեակներուն գոհերն եղած են։ Այս ամեն ապահովութիւններն շատ գոհացիկ և սիրուն խօսքեր կ'պարունակեն, երանի՛ Թէ գործնականապես ալ նոյնը արդարանային ապագային մէջ։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ԵՒ ՄԵԿՆՈՒՄ

ՔԱՂԱՔԻՄ նորընծաիր Կուսակալ Քեամզիմ փաշա մօտերս բաղաքս կ'ապատուէր Վեհմ. Կուսակալին հին թէժիմի օրով Հինգալի Կուսակալ նշանակած ըլլալն գրաւականն ս'է որ կարող և լուսաւորեալ անձնաւորութիւն մ'է։

ԳՐԱԿԱՆ հրապարակին ծանօթ Տիար Շահան Նաճալի անցեալ օր քաղաքէս անցաւ քանի մը ընկերներով, որոնք կ'ուղևորին դէպի Ամերիկա։

ԱՆՑԵԱԼ Ուրբաթ օր քաղաքս հասան կարգ մը Հայ երիտասարդ բժիշկներ և երէկ մեկնեցան դէպի Մէրսին ու Ատանայ Հայ վիրաւորեալներու դեղ ու գարման տանելու համար, այդ երիտասարդ անձնուէր բժիշկներու այս անձնուիրութիւնը արժանի է գովեստի և գնահատման։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԱՓԱՆԷ Օ. Արգումանի հրատարակած գրքոյկը «Ապո -իւլ- Համիտի վերկին խաղը» 48 էջերու մէջ ամփոփուած, որ անկեալ Սուլթանի վերջին անգամ Սահմանադրութիւնը տապալելու համար ի գործ դրած մեքենայութիւններու պատմութիւնն է։ Գին 2 ղրշ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՕԶԴ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է Տիկին Օլիվօ Գաբրճեանէ (Անգղիա) 10 Անգլ. ոսկի՝ Նազարէթ Էֆ. Գաբրճեանի մահուան առթիւ, Ղուկաս Էֆ. Եապեանի մէկ կառք փայտ, Կարապետ Էֆ. Զաքեանի, 13 օխ. չամիչ, Տիկին Լուսի Իփլիքճեանէ և Կառապան Հաճի Եղիայէ մէյմէկ զառնուկ։

ROYAL EXCHANGE ASSURNACE

ՖԻՐՔ ԼԻՖՔ

A. D. 1720

C. WHITTAL & C°

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՌՈՅԱԼ ԷՔՍՉԷՆՋ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ և ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԴՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ և ԿԵՆԱՑ

Հիմնեալ 1720ին ի ԼՕՆՏՕՆ

Գոյք ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. ոսկի վճարեալ ապահովա գըրեալներու 27201 42,000,000 Անգլ. ոսկի։

ՀՐԴԵՀԻ ՁԻԿ

Ռօյալ Էքսչէնճ Անգլիական ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամեն տեսակ կալուածք, կարասիք և Ապրանք նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան սկզբունքն է վճասուց անմիջական և արդար հատուցում երկու տարուան կամ աւելի ապահովագրութեանց համար յատուկ զեղչ մը կ'արտի։

ԿԵԱՆՔԻ ՁԻԿ

Ընկերութիւնս ամենանպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ.

1° *Ամրողջ կեանքի տեւողութեան վրայ.*
2° *Թառն Ապահովագրութիւն*
3° » » *եւ կրկին դրամագլուխ*
4° *Տղոց օժտի դրամագլխովորդ եւ այլ պարագաներով։*
5° *Ընկերութեամբ ապահովագրութիւն*

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալնե- րու Զմիւռնիոյ և շրջակայից ի Ֆրանկաց Թաղ գրասենեակները

C. WHITTALL & C°

Փոխ—Գործակալ *քննիչ պատուիրակին* **C. O. OSCAN**

ՋԱՐԵՀ Ո. ՈՍԿԱՆ

BANQUE D'ORIENT
ՊԱՆՔ Տ'ՕՐԻԱՆ

Հաստատուած Յունաստանի Ազգ. և Տըչլանտի Ազգ. դրամատան կողմէ

Թրաժագլուխ ամբողջութեամբ դրուած ֆրանք 10,000,000

Կեդրոնատեղի ԱԹԵՆՔ

Մասնաճիւղ Կ. Պոլիս, Իզմիր, Սելանիկ, Ալեքսանդրիա, և Գահիր

Գործակալութիւն ի Համպուրկ

Պանք տ'Օրիան դրամատունի ամէն տեսակ գործողութիւններ կ'ընէ, ինչպես՝ դանձում և զեղչում Առևտրական թղթերու, հիւպոթեկան վրը ճարմունք, առուծախ փոխագրերու և դրամներու, Աշխարհի դլխաւոր քաղաքներու վրայ կատաչ վարկերու բացման դրեր, առուծախ ամէնէ տեսակէ արժեթուղթերու, բացում ընթացիկ հաշիւներու, դրաւ արժէթուղթերու և ապրանքներու վրայ և. և.։

ԱԽԱՆԴՆԵՐ

Պանք Տ'Օրիան կ'ընդունի դրամի Աւանդներ հետեւեալ տոկոսով

1 1/2	%	3	ամսուան	առնդի մը	համար
2	%	6	»	»	»
3	%	1	տարուան	»	»
3 1/2	%	2	»	»	»
4	%	3	»	»	»

Բարեգործական հաստատութիւններու առնդներն վերեւի տոկոսէն 1/2 % առաւելութիւն մը կ'ընդունին։

Ի տես վճարելի առնդներուն համար՝ միակ տնձի մը կողմէ և 100 Օսմ. ոսկիէ ոչ աւելի, Պանք տ'Օրիան տարեկան 2 1/2 տոկոս մը կը յատկացնէ։

Պանք տ'Օրիան հաստատութեան տրամադրութեան տակ դրած է զանազան վարձքի մը փոխարէն իր հաստատութեան մէջ դտնուած դրամարկղներն, հոն դրամ և արժէքաւոր առարկաներ պահելու համար։

Էնթէրնասիոնալ
(L'Internationale)

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ՏԻՒՍԻԼՏՕՐՖ

Ընկերութիւնս ծովային արկածներու վրայ ապահովագրութիւններ կ'ընդունի, ամէն տեսակ ապրանքներու վրայ, խիստ նպաստաւոր պիներ րով և պայմաններով։

Իզմիրի ընդհ. ներկայացուցիչը

Ե. և Ե. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Լօնճ կոստանդ Սիւիիսսեան թիւ 11, 12, 13։

ՀԱՅԵ ԳՐԱՍԵՆՅԱՄ

"ԿՐԷՇԱՄ,

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԿԱԽԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԼՈՆՏՈՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1848ԻՆ

Գոյ/ Ընկերութեան	Ա. Ո.	*9014,552*
Տարեկան հասոյթ	» »	*1,438,659*
Վճարուած գումարներ	» »	*20,474,666*

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԼՈՒԾՄԱՆ

Ընկերութեան Ապահովագրական ընդհանուր կանոններու վէ-
նաւանդ 24 րդ. յօդուածը խիստ ուշադրու ըլլալով կ'ներկայենք,
րոյ «Ընկերութիւնը կ'ընդունի Օսմանեան դատարաններու վճռներն
ո'և է տարբերութեանց առջև։

Ա-ելէ ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալներուն

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ եւ Ընկ.
C. WHITTAL & C°

ՇԱՀԱԿՈՐ ԱԶԴ

Անոնք որ կը փափաքին կնքահայր ըլլալ, Ծող հրամմէն Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ դիմացը գտնուող *Էփթիխիա (Բարեբաղդութիւն)* գործատունս ուր կը գտնուի ճոխ մեներք մը հարսանեկան մոմերու, *կրչանի*ներու, վերջապէս հարսնիքի եւ կնունքի վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյքներու, խիստ ճաշակաւոր եւ սիրունցն ժամանակ դիւրամատչելի գիներով։

Ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդն իսկ կրնայ կատարելապէս գոհացում տալ իր ճաշակին, վաճառատանս մէջ, ուր *Դորայէ Թաքթայէ, Լուիզիևէ* պատրաստուած կնունքի վերաբերեալ հանդերձեղէնէ— սկսեալ 10էն մինչեւ 200 ֆր. ամէն քսակի յարմար տրամադրութեան տակ դրուած են։

Տիկինները ամէնէն ընտիր, ամէնէն գեղեցիկ եւ ճաշակաւոր ապրանքները հոս միայն պիտի գտնեն գերազանց ուրիշ ոեւէ վաճառատունէ աւելի որ տրամադիր 1000 ֆր. նուէր ընծայելու իր ապրանքներուն նմանը եւ տեսակը հայթայթողին։

Կնքահայր եւ կնքամայրեր, դիմեցէք այս օրուընէ սկսեալ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ դիմացի վաճառատունս, ամենայն վստահութեամբ, որովհետեւ ձեր առաջին այցելութիւնը պիտի հաստատէ Թէ այս տողերը *րեհլամ* չեն եթէ ոչ բուն իրողութիւն։

آغوب يوسنانجيان

ՀԷՐՔԷՓԷԻ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
ԻՋՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍՓԱՆՃԵԱՆ

ՀԷՐՔԷՓԷԻ ԿԱՑՍ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ հանրածանօթ և համբաւաւոր աքտաղրութիւններէն կ'գտնուին այժմ Իզմիրի ասոնաճիւղին մէջ, ևոյն իսկ եւրոպական ևոևաևօրինակ տեսակներ գերազանցող,

ՄԵՏԱՔԻՍ ՇՐՋԱԶԳԵՍՏՈՒՆԵՐ

ՊԱՈՒՋԻ ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ ՑԵՍԱԿ ՄԵՏԱՔԵՍԵԱՑ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

ԳԼՈՒԽԻ ՄԵՏԱՔԵՍԵԱՑ ՍԱԼՓԱՆԵՐ, ՄԵՏԱՔԵՍԵԱՑ ԹԱՇԿԻՆԱՀՆԵՐ

ԳԱԶՄԻՐՆԵՐ, ՁՈՒՀԱՆԵՐ, ԳՈՐԳԵՐ,

ՍԷՏՃԱՏԻՆԵՐ ևԼն. ևԼն.

Կ'արժէ աչքի անցնել ինչ որ իրապէս գրաւիչ է՝ առանց ո՛չ ուռ

GRANDS MAGASINS
DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

P. XENOPOULO & Cie

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂԻ

Բ. ՔՍԷՆՕՓՈՒԼՕ եւ Ը՝Ի

Տօներուն և (Occasion)ներուն վաղեմի Ժ. ՏԱՎԷՐՕՆԻ եւ ԸՆԿ.

Այժմ ԳԱԼՓԱԳԵԱՆ – ԿՈՒՐԻՒՆԼԵԱՆ

Տօներու առթիւ. մեր հազուստեղէնաց հարուստ և ճաշակաւոր մթերքը որ վերջերս ստացանք, յատուկ իկայ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՒ սկսեալ անմրցելի գիներով ալիսի ծախուին։

Յ. Գ.— Ամէն ՀԻՆԴՇԱԲԹԻ օրեր Մեծ վաճառում (Sale) *ապրանաց մասնաւոր ուշադրի մը վրայ խնայ գեղչեալ գիներով։*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Մ. Յ. ԽՏՇԵԱՆԻ

ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ

ՄԱԳՆԻՍԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Անուն գրիչ

ԱՌԱՋԻՆ ՊՐԱԿԸ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՎԷՊ ՄԸ

ԳԻՆ 3 ԴՐՇ.

Կեդրոնատեղի Մամուրեան Գրատուն

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ "Ա. ՄԱՄԼՈՅ"

ՏԱՐԵԿԱՆ	50 դրշ.	12 ֆր.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	25 »	6 »
	ՀԱՏԸ 40 փարա	

Հասցէ՝

م. ماموریان مخـدومی — ازمیر

آرمولیان مامول غزتهسی صاحب امتیاز ومدیر مسئولی

M. Mamourian Fils — Smyrne

HYGIÈNE BEAUTÉ

CRÈME SIMON

Վայելչասէր Կիները

ՈՐՈՆՔ ԿՈՒԶԵՆ ՊԱՀՊԱՆԵԼ

ՐՐԵՆՑ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԼԽՈՎ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԴՈՐՁԱԾԵՆ

ՀԱՄԱՔԱՐԶՈՎ

ԿՐԵՄ ՍԻՄՈՆԸ

ԿԼԻՍԷՐԻՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱԼ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՏՈՂԵՐԸ

ՆՈՒԱՋ ՄԸ ԴԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ կատարեալ չըլլար՝ առանց գոյնի, մաքրու-Թեան, Բոլոր այն տիկինները որոնք հոգը ունին այս Քանկագին ձիրքերը անկո-ղուստ պահելու, պէտք է բացարձակապէս մերժեն գործածութիւնը այն ժամանակին արտադրութիւններուն որոնք շռնդալից ռէքլամներով ծախու կ'հանուին։ Գործածուած նախնական նիւԹերուն ստորին տեսակէ ըլլալն է որ ներելի կ'ընէ այդքան աժան ծախել զանոնք։ Այս պատճառաւ նուազ ստորին տեսակները պատրաստուած են մեղրամոմով կամ օճառով, որոնք օդին մէջ կ'չորնան, և միւս տեսակները, աւե-ի վտանգաւոր մարԹին համար, կ'պարունակեն այն տեսակ ճարպերը որոնք կ'ծԹոին, և քիչ ատենէն առաջ կ'բերեն անդարմանելի կարմրուԹիւններ և խորշոմներ։

Միայն ՓՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ հնարուած 1860ին, զուտ նշանի կլիսէրօլէոի բազադ-րուած՝ առանց ո՛րևէ նիւԹի, իրապէս առողջապահական արտադրութիւն մըն է. քովանդակ աչխարհի մէջ բոլոր վայելչասէր կիներէն ընդունուած է և նոյն իսկ իւր անհուն յաջողուԹեան պատճառաւ է որ բազմաԹիւ կեղծ նմանուԹիւններ երե-ւան կ'գալեն ամէն օր։

1900ի Տրեզդենական Արուեստահանդէսին մէջ յայտնացած է Ոսկի Մրսալի։

Ի հարկէ ՓՐԷՄ ՍԻՄՈՆԻ գինը աւելի բարձր է կեղծ պատրաստուԹիւններու գինէն և ասոր պատճառը իսկապէս իր նախնական նիւԹերուն ազնիւ տեսակէ ըլլալն է, որովհետև բոլոր ծախողները կ'խոստովանին Ք հակառակ անոր համեմատաբար բարձր գնոյն՝ նուազ կ'շահին նմանօրինակ ուրիշ տեսակներու վրայ։

Բնաւ մի վարանիք ուրեմն պահանջել ճշմարիտ ՓՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ, միշտ լսե ու-շադրուԹիւն ընելով վերևի վճռառանիշին և յաչէտ երիտասարդ ու Քարմ պիտի Ջաք, մինչդեռ ձեր դրացուհիները պիտի պառաւանան՝ ցաւելով իրենց սխալ խնայո-ղուԹեան վրայ։